

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Lars Hansen Duun og Else Bjørnsdatter Jørgensdatter af Sønderholm

Indledning

Denne artikel omhandler mine tipoldeforældre Lars Hansen Duun og Else Bjørnsdatter Jørgensdatter, som var nogle særprægede, og på en måde nogle atypiske mennesker. De blev født i fattige kår, de levede og døde i fattige kår; men alligevel har de efterladt sig mange historiske oplysninger. Væsentlig flere oplysninger end kan forventes af fattige folk. Det drejer sig om oplysninger der er fundet i Rigsarkivet, i det lokalhistoriske arkiv i Sønderholm, og i det lokalhistoriske arkiv på Læsø, i bøger udgivet af Evald Tang Kristensen og endelig private billeder, o.a. Alle disse oplysninger er stykket sammen til historien om Lars og Else. Det er muligt at der findes endnu flere oplysninger, men det vil fremtiden måske kaste lys over.

Vi starter med at følge Lars fra han blev født i 1815 frem til 1856 hvor han indgik i ægteskab med Else. Derefter følger vi på samme måde Else fra hun blev født i 1831, og indtil 1856, hvor hun blev gift med Lars. Derfra følger vi dem sammen i deres ægteskab indtil Lars døde i 1904, og videre til Else døde i 1913.

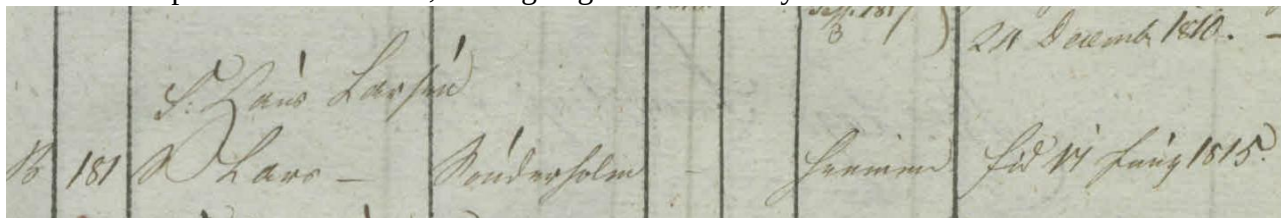
I de dokumenter, som jeg i det følgende citerer, har jeg valgt at bibeholde den originale stavemåde.
– Vi starter nu i Sønderholm i år 1815.

Lars

Lars Hansen Duun blev født d. 18. juni 1815 i Sønderholm sogn i Hornum herred, som var en del af Aalborg Amt. Han blev døbt d. 10. september samme år i Sønderholm kirke. Han var søn af husmand Hans Laursen Duun og Birthe Marie Larsdatter, som boede i Sønderholm. Fadderne ved dåben var Johannes Duun, Lars Duun af Nibe og Poul Laursen af Sønderholm., som alle var nær familie til Lars.

Allerede året efter han blev født, nemlig i 1816, blev Lars indført i lægdsrullens tilgangsliste for Sønderholm sogn. En lægdsrulle er en fortegnelse over de mænd der kunne udskrives til militærtjeneste i hæren. Her ses hvad der står om Lars i den omtalte tilgangsliste:

Lægd 17 (Sønderholm sogn) Nummer i lægdsrullen: B. 181. Navn: Lars. Fødested: Sønderholm, Nuhavende opholdssted: hiemme, Vedtegninger: født 14 Juny 1815

Her ses et udsnit fra lægdsrullens tilgangsliste for 17. Lægd Sønderholm. Lars blev indført i lægdsrullen i 1816.

I 1817 er Lars opført i Hovedrullen, med samme oplysninger som i 1816, dog med den enkelte undtagelse at han nu er opført med B 181 som gammel nummer. Det nye nummer er nr. 154, som kan bruges til søgning i den næste hovedrulle, som kom ca. hvert tredje år. Ved næste hovedrulle vil 154 så være det gamle nummer.

Lægdsrullen 1820, her ses som tidligere nævnt det gamle og det nye nummer: 154 og nyt nr. 129, ellers som de tidligere lægdsruller, og igen i Lægdsrullen 1823 Gammel nummer 129 og nyt nummer 110.

Efterhånden er Lars blevet 7 år, og er stadig hiemme. I 1826 skifter nummeret fra 110 til 98. Ellers intet ændret med undtagelse af Lars's alder.

Lars blev konfirmeret i Sønderholm kirke i 1829, med følgende skudsmål : Kundskab – god, og opførsel - god. - Lægdsrullen viser i 1829 at Lars's gamle nummer er 98 og det nye 78.

I 1832 er Lars's lægdsnummer nu gået fra nr. 78 til nr. 69, og han er nu 16 år.

Vi er nu kommet frem til 1834. Det er, som det kan ses af det foregående, ikke meget der er skrevet om børn i bondestanden, og dermed heller ikke om Lars. Indtil nu har der blot været tale om:

Fødsel, dåb, konfirmation og lægdsrulle

Men i 1834 er der også mulighed for at få et øjebliksbillede af de omgivelser Lars nu opholder sig i. Lars er ansat som tjenestekarl på en gård i Frejlev, som består af:

Jens Jensen Mølgaard, 36 aar, gift, Fæstegaardsbruger

Dorthe Andersdatter, 31 aar, gift, hans Kone

Mette Kjerstine Jensdatter, 12 aar, ugift, Deres Barn

Mariane Jensdatter, 11 aar, ugift, Deres Barn

Jens Jensen, 9 aar, ugift, Deres Barn

Maren Kjerstine Jensdatter, 4 aar, ugift, Deres Barn

Maren Elisabeth Jensdatter, 3 aar, ugift, Deres Barn

Peder Nielsen, 23 aar, ugift, Tjenestekarl

Kirsten Sørensdatter, 27 aar, ugift, Tjenestepige

Laurs Hansen, 19 aar, ugift, Tjenestekarl

Anders Nielsen, 15 aar, ugift, Tjenestedreng

I det følgende ses hvordan Lars må flytte sig hen hvor der er arbejde at få.

I lægdsrullen for 1835 ses, at der nu er sket noget. Lars har tilsyneladende forladt sognet. Var han blevet i Sønderholm (*Sønderholm og Frejlev må være behandlet under ét i Lægdsrullen. Man har ikke taget det så nøje om man boede det ene eller det andet sted*) skulle han næste gang findes under nr. 52. Men han er flyttet. I lægdsrullen er tilføjet: 39 M 70 og hans højde er angivet til 61 tommer. I første omgang var den angivet til 60 $\frac{3}{4}$ tommer. (*1 Tomme er lig med 2,615 cm., hvilket vil sige at Lars var ca. 1 meter og 60 centimeter i højden*) Der er tilføjet et årstal: 1837, som betyder at det var året han forlod Sønderholm, og blev indskrevet i tilgangslisten i lægd nr. 39, som er Dall sogn. Men det er værd at bemærke, at han ved folketællingen i 1834 var i Frejlev uden det kunne ses på lægdsrullen.

Lars Hansen er indført i Frejlev Kirkebog år 1835 på tilgangslisten: "Laurs Hansen, 20 Aar, Tjenestekarl hos Gaardmand Mads Andersen i Freilev, han kom fra Sønderholm Sogn

I 1836 forlader Lars Hansen atter Frejlev og begiver sig igen til Dall. Lars Hansen er indført i Dall sogns kirkebogs tilgangsliste under datoen 7de Nov. 1836, 17 $\frac{1}{4}$ aar, Tjenestedreng, han kom fra Frejlev sogn med Skudsmålsbog af Hr. Capellan Holm under 4de November, med godt Skudsmaal. Lars Hansen forlader Dall, ifølge kirkebogens afgangsliste, d. 1. november 1837. Hans alder er fortsat angivet til 17 $\frac{1}{4}$ år., med meget godt Skudsmaal. Der står intet om hvorhen Lars rejste. Men i Dals sogns tilgangsliste til lægdsrullen ses Lars indført, og igen udslettet med bemærkning til, at han er overført til lægd 19, nummer N80. Lægd 19 er Frejlev sogn. (*Det er interessant at se hvor unøjagtige de var med alderen på det tidspunkt. I Lægdsrullen for Dall står Lars til at være 19 år, men i til- og afgangslisterne for samme sogn står der 17 $\frac{1}{4}$ år, og hans rigtige alder er 21 år.*) Det passer med hvad der står i Frejlev sogns kirkebog: D. 2. november 1837 er Lars Hansen indført i Frejlev sogns tilgangsliste. 22 aar, tjenende, han kom fra Ferslev sogn.

I Lægdsrullen for året 1838 er Lars stadig opført under Frejlev sogn. Gl nummer: 80, nyt nr. 64 Fader: Hans Larsen, Søn: Lars, døbt i Sønderholm. 22 Aar 61 tommer høj, Nuhavende Opholdssted: Frejlev.

D. 3. november 1838 forlod Lars Hansen atter Frejlev, 23 aar og tjenende. Han tog igen til Dall

sogn, hvor han er at finde den 5. november 1838, hvilket ses af sognets tilgangsliste: ”Lars Hansen, 23 aar, Tjenestekar, han kom fra Freilev med Skudsmaal af 3. november fra Hr. Blicher”, Lars kom med et godt skudsmaal.

I året 1940 blev der foretaget en folketælling i Danmark, og på den måde kan vi igen få et øjebliksbillede af stedet hvor Lars bor og arbejder i Dall sogn på en gård:

Jens Sørensen Bentzen, 47 aar, gift, Gaardmand
Johanne Marie Jensdatter, 47 aar, gift, hans Kone
Kirsten Jensdatter, 18 aar, ugift, Deres Barn
Søren Jensen, 17 aar, ugift, Deres Barn
Kirstine Jensdatter, 15 aar, ugift, Deres Barn
Bolette Jensdatter, 10 aar, ugift, Deres Barn
Jens Jensen, 9 aar, ugift, Deres Barn
Karen Marie Jensdatter, 4 aar, ugift, Deres Barn
Lars Hansen, 25 aar, ugift, Tjenestekar

Lars Hansen forlod Dall og sit tjenestested d. 31. oktober 1841, hvilket ses af Dall sogns afgangsliste. Han tog til Skalborg. Han var da 26 år og havde et godt skudsmaal.

I Lægdsrullen i 1841 ses Lars at være tilbage i Frejlev. Gl nr. 64. Nyt Nr. 52, ellers er oplysninger som tidligere. Han er nu 25 aar. - I Lægdsrullen 1843 er Lars Hansen anført i Frejlev, og det ser ud til, trods det at han har været i både Dall og Skalborg, at han aldrig har været ude af Lægdsrullen for Frejlev. Han er opført med gammel nr. 52 og nyt nr. 40; men det sidste fik han ikke brug for, for i den efterfølgende lægdsrulle var han ikke længere i Frejlev.

Imedens Lars har bevæget sig fra det ene sogn til det andet, og fra det ene tjenesteforhold til det andet, har der også været tid til at stifte bekendtskab med en pige. Lars blev nemlig gift i Sønderholm kirke d. 25 december 1843 med pigen Maren Nielsdatter fra Egholm, der blev født d. 16. februar 1818, og døbt i Vor Frue kirke i Aalborg d. 20 februar samme år. Hun var datter af Niels Andersen og Mette Pedersdatter.

I Kirkebogen står der: ”Ungkarl Lavst Hansen, 28 Aar, vaccineret 1828 af Lumholtz. Karlen er heraf Sønderholm”

”Pigen Maren Nielsdatter fra Hasseriis, 26 Aar, vaccineret 10 Junii (*ingen årstal angivet*) af Wæstergaard.

Forloverne var Gaardmand Peder Christensen og Huusmand Hans Laursen Duun begge af Sønderholm . Vielsen blev forrettet i Kirken – Indskreven 29 October 1843”

Maren og Lars’ første barn var en datter, Birthe Marie Larsdatter, der blev opkaldt efter sin farmor. Hun blev født d. 26. december 1844 i Sønderholm, og hjemmedøbt d. 8. januar 1845. Dåben blev publiceret i Sønderholm kirke d. 23. marts samme år.

Fadderne var: Pigen Mariane Svendsen, Pigen Ane Kjerstine Hansdatter, Husmand Hans Laursen Duun, Knud Jacobsen og Laust Madsen, alle af Sønderholm.

Laust Hansen er betegnet Indsidder, hvilket fortæller at han og familien sidder til leje.

Moderen introduceret d. 26 januar 1845

Folketællingen i 1845, hvor familien stadig bor i Sønderholm sogn, Hornum herred, Aalborg amt – et Huus, som de sidder til leje i.

Lavst Hansen Duun, 30 Aar, Givt, født i Sønderholm, Dagleier og Inderste.

Maren Nielsdatter, 27 Aar, Givt, født paa Ægholm, Hans Kone.

Birgitte Marie Larsdatter, 1 aar, født i Sønderholm, Deres Barn.

Lars står stadig opført i lægdsrullen, I 1846 er Lars Hansen opført i Sønderholm sogn, hvor han også bor. Gammel nummer: 190, og nyt nummer: 144. Han er 31 aar og højden er angivet til 61 tommer – Fra 19. Lægd N° 40 – 1840.

Sønnen Niels Larsen blev født d. 12. november 1846 og døbt i Sønderholm kirke d. 25 november samme år.

Faddere: Ung Pige Ane Kjerstine Hansdatter i Klitgaard, Ung Pige Gjertrud Mortensdatter af Sønderholm, Gaardmand Frederik Jensen, Husmand Lars Madsen og Ungkarl Gregers Nielsen, alle af Sønderholm

Lars Hansen Duun er ved denne dåb betegnet Arbeidsmand
Moderen introduceret 13. december 1846.

I 1848 ramte sorgen Lars og Maren, da datteren Birthe Marie Larsdatter døde d. 6. maj. Hun blev begravet på Sønderholm kirkegård d. 14. maj. I kirkebogen står der: ”Arbejdsmand Lars Hansens Barn i Sønderholm, 3½ Aar.

I Lægdsrullen i 1849 er Lars Hansen overstreget. Han står med gammel nummer 144 og nyt nummer 61 – Alder nu 34 år og samme højde, nemlig 61 tommer. I bemærkningsfeltet: S. I Forst. – Gift. – Afskr. 1854 – Det var den sidste Lægdsrulle, hvori Lars er nævnt.

D. 12. april 1849 blev sønnen Hans Peter Larsen født. Han blev hjemmedøbt d. 21. april og dåben publiceret i Sønderholm kirke d. 30. september samme år.

Fadderne ved dåben var: Ane Johanne Corfitz af Hasseriis og Pigen Ane Margrethe Hansdatter af Sønderholm, Gaardmand Lars Corfitz af Freilev, Lars Rytter og ungkarl Christen Andersen af Sønderholm.

Moderen introduceret d. 6te Mai 1849.

Året efter var der atter en folketælling. Her ses Lars med familie d. 1. februar 1850 i Sønderholm sogn og by, et Huus:

Lars Hansen, 35 aar, gift, født her i Sognet, Tømrer og Huusfader

Maren Nielsdatter, 32 aar, gift, født i Frue Sogn Aalborg, hans Kone

Niels Larsen, 4 aar, født her i Sognet, Deres Barn

Hans Peter Larsen, 1 aar, født her i Sognet, Deres Barn

I 1852 fik Lars og Maren atter en datter der fik navnet Birthe Marie Larsdatter.

Lars Hansen Duuns datter Birthe Marie Larsdatter blev født i Sønderholm den 2. juli 1852, og døbt i Sønderholm kirke d. 3. oktober samme år.

Fadderne ved dåben var: Husmand Christen Balsgaards Kone af Klitgaard, Lars Rytters Datter Zidsel af Sønderholm, Gaardmand Poul Nielsen og ungkarl Christen Andersen begge af Sønderholm, Hjulmager Jens P. Jensen af Svenstrup.

Moderen introduceret 18de Juli samme år.

Sønnen Corfitz Larsen han blev født d. 17. november 1854 i Sønderholm og blev hjemmedøbt d. 22. december samme år.

I Kirkebogen står der: Lars Hansen Duun og hustrue Maren Nielsdatter, Huusbeboere i Sønderholm”

I feltet hvor fadderne normalt står er der blot anført ”Død” og i bemærkningsfeltet står der: ”Moderen døde”

Maren Nielsdatter døde i en forholdsvis ung alder. Hun døde nemlig d. 29. december 1854 i barselsengen og blev begravet i Sønderholm d. 6. januar 1855. Hun blev kun 37 år.

Følgende dødsanmeldelse findes i skifteprotokollen for Hornum herred, hvorunder Sønderholm hører:

Aar 1855 den 3 Januar anmeldt, at Huusmand Laust Hansen Duuns Hustrue Maren Nielsdatter i Sønderholm, er død. Umyndige Arvinger.

Allerede d. 31. januar 1855 døde sønnen Corfitz. Han blev begravet d. 4. februar samme år på Sønderholm kirkegård. I kirkebogen står der: ”Huusmand Lars Duuns Barn i Sønderholm, 10 Uger”

Her ses Lars som enkemand ved folketællingen d. 1. februar 1855. Folketællingen foregik dagen efter sønnens død.

Aalborg Amt, Hornum Herred, Sønderholm Sogn og By, 1 Huus.

Lars Hansen, 40 Aar, Enkemand, født her i Sognet, Tømrer, Lutheraner

Hans Peter Larsen, 7 Aar, ugift, født her i Sognet, Hans Barn, Lutheraner

Birthe Marie Larsen, 3 Aar, ugift, født her i Sognet, Hans Barn, Lutheraner

I Skifteprotokollen for Hornum herred findes der et skifte efter Maren Nielsdatter, som lyder: Aar 1855 Tirsdagen den 4de December Formiddag Kl. 11½ blev paa Herredscontoret i Nibe af den ordinaire Skifteforvalter Cancelliraad By- og Herredsfoged W. Petersens Fraværelse som Folkethingsmand af Fuldmægtig Nielsen ifølge Aalborg Stiftamts Resolutionsbrev af 27de forige Maaned i Overværelse af Vidnerne Contorist Juel og Politibetjent Westphal afholdt Skifte efter Huusmand og Tømmermand Lars Hansen Duuns Hustru Maren Nielsdatter af Sønderholm, hvis Dødsfald anmeldtes 3^{die} Januar dette Aar, og efter han, Enkemanden, har forlangt Skifte afholdt.

Enkemanden mødte og angav den Afdødes Arvinger at være hendes i Ægteskab med Comparenten avlede Børn, nemlig: a, en Søn Niels Laustsen 10 Aar gammel, b, en Søn Hans Peter Laustsen 7 Aar gammel, c, en Datter Birthe Marie Laustdatter 5 Aar gammel, og endelig har som Værge for disse Umyndige sin Svoger Huusmand Niels Christian Hansen af Sønderholm, der er gift med hans Søster i stedet for den Afdødes i Hasseris boende Broder er syg. Huusmand Niels Christian Hansen, der var mødt, tillagdes efter Omstændighederne Beskikkelse i den foreslaaede Egenskab.

Enkemanden angav, at han beboer et Huus i Sønderholm, som han har opført paa et Stykke leiet Jord, og hvilket Huus han naar Leiemaalet af Jorden, hvorpaa Huset er opført, er pligtig til at bortflytte. – Med Hensyn til denne Omstændighed ansatte Enkemanden Husets Værdi til 50 rd., og det høist ubetydelige Indbo til 10 rd., men der bortskyldes mere end det anførte Beløb, nemlig til Gaardmand Niels Jensen i Sønderholm 9 rigsdaler, til Huusmand (?) Andersen ibid. (*sammesteds*) 12 rigsdaler, til Fattigvæsenet for ydet Understøttelse under den Afdødes Sygdom 1 rigsdaler., til

Niels Moustens Enke i Gjelstrup 3 rigsdaler 3 mark, til Laust Laustsen i Sønderholm 2 rigsdaler 2 mark, Claus Eriksen i Nørholm 20 rigsdaler, Jacob Klitgaard i Nibe 10 rigsdaler, Gregers Kristensen i Sønderholm 2 rigsdaler, Niels Christian Hansen i Sønderholm 4 rigsdaler 2 mark, eller tilsammen 71 rigsdaler 1 mark, saa vil det heraf sees, at der Intet bliver at arve, hvorfor Enkemanden herved begjærede sig Boet extraderet til fri Raadighed imod at han selvfølge hermed tillige overtager den paa Boet hvilende Gjæld. Værgen fandt Intet at erindre imod den opgivne Status og Enkemandens Begjæring.

Skifteforvalteren bevilgede paa Grund heraf denne og beregnede dernæst følgende Extraditionsgebyr.

a, til Skifteforvalteren 1 rd., b, til Skifte-skriveren 2 mk. (*er*) 1 rd. 2 mk., c, til

Justitsfonden 1 mk. 10 sk., d, Vidnerne 3 mk. 6 sk. – Tilsammen 2 rd. 1 mk.
hvilket Beløb Enkemanden strax erlagde, hvorefter han erholdt Boet extraderet til fri Raadighed,
hvornæst Skifteretten hævedes, Nielsen constitueret. Laust Hansen Duun m.f.P., Niels Christian
Hansen. Vidner Juel, Westphall.

I Skøde og panteprotokollen for Hornum herred ses, at Lars Hansen Duun d. 20 og d. 24. december
1855 underskrev to lejekontrakter, som ses her:

Jeg underskrevne Gaardeier Jens Christian Jensen af Sønderholm bortleier herved til Lars Hansen
Duun den under min eiende og paaboende Gaard i bemeldte Sønderholm By og Sogn, Hornum
Herred, fra dens øvrige Jorder særskilt beliggende saakaldte Remlod, som tillige har særskilt Matr.
N^o (50af, som ses i den øverste venstre del af kortudsnittet på forrige side. På samme udsnit ses
Sønderholm by nederst til højre) og paa hvilken Lod han har opført et Huus, til hans uindskrænkede
Brug og Afbenyttelse i 20, er Tyve Aar, regnet fra 1ste Novbr. 1854 til 1ste Novbr. 1874, paa
følgende Vilkaar: 1. Leieren fritages for at udrede enten Kongelige Skatter, offentlige og
communeafgiver eller Tiendeafgiver af Eiendommen eller dens Hartkorn. 2. I aarlig Leieafgift af
Remlodden betaler han til mig eller efterkommende Eiere af Gaarden 4 rd. skriver Fire Rigsdaler
Rigsmønt, som forfalder til Betaling hvert Aars 1ste Novbr., og første Gang dog ikkun 2 rd. og det
andet Aar 2 rd., men siden fremdeles 4 rd. 3. Naar Leietiden er udløben skal Leieren have sit Huus
bortflyttet, med mindre anden Overenskomst træffes med Eieren. 4. Hvad Forhæftelse som
paahviler min Gaard med Jorder, som jeg eier efter Skjøde af 28 Juni 1854, thinglæst den 1ste Juli
s.A. kan ikke præjudiceres af denne Leiecontract. 5. Dersom Leieren nogensinde udebliver med
Leieafgivters Betaling længere end en Maaned over Forfaldstiden, da er denne Leiecontract uden at
Opfyldelse eller Søgmaal skal foregaa, strax hævet og ude af Kraft, og ikke længere forpligtende
for Eieren, samt Leieren da strax pligtig at fratræde og fraflytte det Leiede til den nærmeste
paafølgende 1ste Mai. – Jeg Hans Larsen Duun (*fejl, det er Lars Hansen Duun*) indgaar herved
denne Leiecontract i alle dens Poster, og forpligter mig til at opfylde, og være undergivet alle dens
Bestemmelser. – Sønderholm den 20 Decbr. 1855. Eier Jens Christian Jensen. Leier L. Hansen
Duun. Til Vitterlighed, Christen Gregersen, Laust Poulsen. Læst i Retten paa Hornum Herreds
Thing den 12te Januar 1856 og indført i bemeldte Jurisdictions Skjøde- og Panteprotocol. I
Cancelliraad Petersens Fraværelse, Nielsen const.

Aar 1874 den 25de April fremkom i Retten denne Leiecontract med Paategning, saalydende:
Foranstaaende Kontract qvitteres herved til udslettelse af Eier og Leier. Sønderholm den 22de April
1874. Som Eier Jens Christian Jensen, Som Leier Lars Hansen Duun m.f.P. Til Vitterlighed Peter
Sørensen, Jens Kjær. Thi bliver den herved udslettet. I Herredsfoged Pretzmans Fraværelse.

Her følger den anden lejekontrakt:

Leiecontract – Jeg underskrevne Gaardeier Christen Gregersen af Sønderholm bortleier herved til
Lars Hansen Duun, den under min eiende og paaboende Gaard i bemeldte Sønderholm By og Sogn,
Hornum Herred, Aalborg Amt, henhørende Remlod, som fra min Gaards øvrige Jorder særskilt er
beliggende og særskilt betegnet med Matr. No (?) til hans uindskrænkede Brug og Afbenyttelse i
20, er Tyve Aar, regnet fra 1st Novbr. 1854 til 1ste November 1874, paa følgende Vilkaar:

1. Leieren fritages for at udrede enten Kongelige Skatter, offentlige og Communeafgiver eller
Tiendeafgiver af Eiendommen eller dens Hartkorn. 2. I aarlig Leieafgift af Eiendommen erlægger
han til mig eller efterkommende Eiere af Gaarden 2 Rdlr., er To Rigsdaler Rigsmønt, som forfalder
til Betaling hvert Aars 1ste November, og første Gang den 1ste November sidstleden. 3. Hvad
Forhæftelse som paahviler min Gaard med Jorder, som jeg eier efter Skjøde af 15de dennes
thinglæst den 22de samme Maaned. kan ikke præjudiceres af nærværende Leiecontract. 4. Dersom
Leieren nogensinde udebliver med Leieafgivters Erlæggelse længere end een Maaned efter
Forfaldstiden, da er denne Leiecontract, uden at Opsigelse eller Søgmaal skal foregaa, strax hævet
og ude af Kraft, og ikke længere forpligtende for Eieren, samt Leieren da pligtig at fratræde det

Leiede til den nærmest paafølgende 1ste November. Jeg Hans Larsen Duun (*fejl, da det er Lars Hansen Duun*) indgaar herved denne Leiecontract i alle dens Poster og forpligter mig til at opfylde og være undergivet alle dens Bestemmelser. – Sønderholm den 24de December 1855. Eier Christen Gregersen. Leier L. Hansen Duun. Til Vitterlighed H.C. Jensen, Laust Poulsen – Læst i Retten paa Hornum Herreds Thing den 12te Januar 1856 og indført i bemeldte Jurisdictions Skjøde- og Panteprotocol. I Cancelliraad Petersens Fraværelse, Nielsen const.
Aar 1874 den 25de April fremkom i Retten denne Leiecontract med Paategning, saalydende: Foranstaaende Contract qvitteres herved til udslettelse af Eier og Leier. – Sønderholm den 22de April 1874. Eier Christen Gregersen. Leier Lars Hansen Duun. Til Vitterlighed Peter Sørensen, Jens Kjær. Thi bliver nævnte Leiecontract herved udslettet. I Herredsfoged Pretzmann Fraværelse.

Vi er nu kommet frem til året 1856, hvor Lars atter blev gift. Denne gang med Pigen Else Bjørnsdatter Jørgensdatter, som kom Læsø; men inden jeg går videre med Lars's og Elses liv sammen, springer jeg tilbage til år 1831 da Else blev født på Læsø, og følger hende frem til 1856.

Else

Else blev født i Klitten i Hals sogn på Læsø d. 29. juli 1831 og blev døbt i Byrum kirke d. 14. august samme år.

Hun var datter af Jørgen Børum Poulsen og hustru Ane Kirstine Christensdatter. Fadderne ved dåben var Lars P Weiens hustru, pigen Ane L.C. Poulsdatter, Poul Søren, Niels Møller, Michel Christensen Bech - alle beboere i Hals og Byrum sogne.

Det næste vi ved om Else er fra folketællingen i 1834. På det tidspunkt boede Else med sin familie i Byrum. – En Gaard

Niels Krag, 57 aar, gift, lever af Jordbrug

Ane Nielsdatter, 53 aar, Hans Kone

Maren Juuls, 22 aar, ugift, Deres Barn

Rebecke, 14 aar, ugift, Deres Barn

Anders Jensen, 10 aar, ugift, Deres Barn

Ane Kirstine, 7 aar, ugift, Deres Barn

Maren Nielsdatter, 71 aar, Enke, Almisselem

Inderster: (*en inderste er en der sidder til leje, i dette tilfælde sammen med sin familie*)

Melchior Elling, 43 aar, gift, Levcr af Dagleier Arbeide og Fiskeri

Maren Kirstine, 26 aar, Lever af Haandarbeide

Poul Christian, 1 aar, Hendes Søn

Jørgen Børum Poulsen, 26 aar, gift, Lever af Fiskeri og Skomagerhaandværk

Ane Kirstine, 37 aar, gift, Hans Kone

Poul Søren, 3 aar, ugift, Deres Barn

Else Bjørnsdatter, 2 aar, ugift, Deres Barn

Karen Johan, 64 aar, Enke, Lever af Haandarbeide

Der kommer atter et spring inden det næste der er at fortælle om Else. Folketællingen fra d. 1. februar 1840 er desværre ikke bevaret for Læsøs vedkommende, så vi skal helt frem til folketællingen i 1845 før der er nyt:

Folketællingen d. 1. februar 1845, Hjørring Amt, Læsø Birk, Hals sogn, et Huus

Jørgen Børum Poulsen, 39 aar, gift, født i Vesterø sogn, Snedker.

Ane Kirstine Christensdatter, 49 aar, gift, Hans Kone

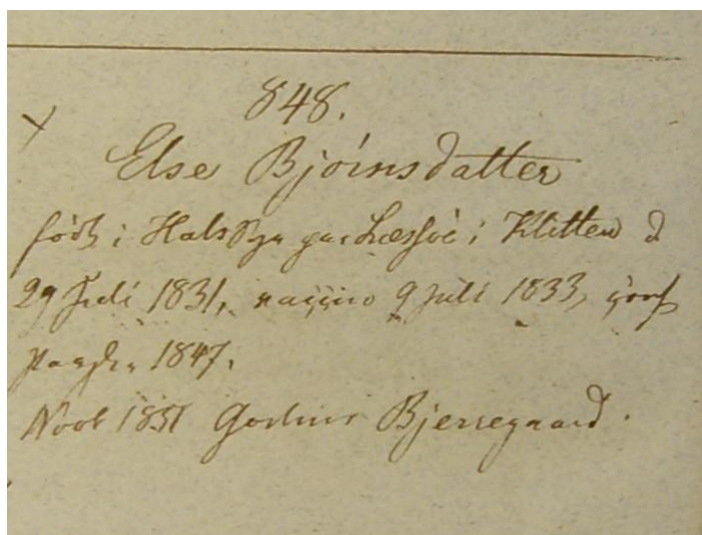
Else Bjørnsdatter, 13 aar, født i Byrum sogn, Hans Barn

Maren Bjørnsdatter, 7 aar, født i Byrum sogn, Hans Barn.

Else blev konfirmeret i Byrum kirke i 1847 med følgende skudsmål : Kundskab - temmelig god, opførsel - god – vaccineret 9/7 1838. Else boede med sin familie i Hals sogn, men blev konfirmeret i Byrum kirke. Hals sogns kirke var for mere end 100 år siden blevet nedlagt, som en følge af en omfattende sandflugt i sognet. Mange mennesker flyttede fra sognet, og derfor var der ingen penge til at vedligeholde kirken med.

På samme måde som tidligere ses her, at Else og familie boede i Hals sogn i 1850: Folketællingen d. 1. februar 1850, Hjørring Amt, Læsø Birk, Hals sogn, et Huus
Jørgen Børum, 44 aar, gift, født i Vesterø sogn paa Læsø, Tømmermand og Huusfader
Ane Kirstine Christensdatter, 60 aar, gift, født i Vesterø sogn paa Læsø, hans Kone
Poul Søren Jørgensen, 18 aar, født her i Sognet, Deres Barn.
Else Bjørnsdatter, 20 aar, ugift, født her i Sognet, Deres Barn
Maren Bjørnsdatter, 12 aar, født her i Sognet, Deres Barn.
Karen Johanne Jørgensdatter, 83 aar, Enke, født i Vesterø Sogn paa Læsø, Inderste lever af Pension.

Ifølge afgangslisten i Byrum sogns kirkebog, forlod Else Læsø d. 6. maj 1851 med Aalborg som rejsemål. "Med godt skudsmål". Hun havde uden tvivl tjent flere steder på øen. I Aalborg fik hun tjeneste hos Gartner Bjerregaard fra November 1851, hvilket set af udsnittet herunder, som stammer fra Aalborg By og Birks tyendeprotokol for kvinder.

Ifølge tilgangslisten i Byrum sogns kirkebog for året 1853, kom Else tilbage til Læsø det år. I Tilgangslisten står der: "No 14 Else Bjørnsdatter, 22 aar, Tjenestepige, kom fra Aalborg, ankom den 17de Nov. 1853"

I samme sogns afgangsliste forlod Else atter Læsø i 1855: "No 21, Else Bjørnsdatter, 24 aar, Tjenestepige, til Sønderholm Sogn, Afgaaet d. 6te Juli"

Der er uoverensstemmelser mellem dato og handling, for folketællingen i 1855, som følger herefter, blev udført 1 februar 1855, men som det ses af afgangslisten forlod Else Læsø d. 6. juli.

Men under alle omstændigheder, så ses Else her ved folketællingen i 1855 i Aalborg Amt, Hornum herred, Sønderholm sogn og by – En Gaard.

Else Bjerum, 27 aar, ugift, født på Læsø, Huusholder.

Eieren indkaldt til Krigstjeneste. Arbejdet forrettes ved Dagleierer.

Ved folketællingen blev Elses navn stavet "Bjerrum" og ikke "Bjørnsdatter", men det er ikke sidste gang at en skriver har problemer med hendes mellemnavn.

Nu er vi for Elses vedkommende også kommet til det tidspunkt hvor hun blev gift.

Lars og Else

Indtil nu har vi fulgt Lars og Else hver for sig; men nu er vi nået frem til deres bryllup, og derfor forsætter fortællingen med både Lars og Else, som ses på billedet på næste side.

I 1855 blev Lars trolovet med pigen Else Bjørnsdatter Jørgensdatter, der tjente i Sønderholm. De blev gift i Sønderholm kirke d. 9. juni 1856. I kirkebogen står der: "Lars Hansen, 40 Aar gammel, Huusmand og Tømrer, Enkemand, Udflytter fra Sønderholm, 2^{det} Ægteskab" Pigen Else Byrums eller Bjørnsdatter, 24 Aar af Sønderholm, vaccineret, Forlovere var Huusmand Niels Christian Hansen og Jørgen Pedersen begge af Sønderholm – Vielsen er forrettet i Kirken"

Datteren Maren Kirstine Marie Larsdatter, som senere blev min oldemor, blev født d. 12. april 1857 i Sønderholm, og hjemmedøbt d. 17. april. Dåben blev publiceret i Sønderholm kirke d. 20 december samme år.

I Kirkebogen står der: "Huusmand Lars Hansen og Hustrue Else Bjerumsdatter, Huusbeboere paa Sønderholm Kjær" Faddere ved dåben var: Gaardmand Knud Andersens Kone af Sønderholm, Pigen Johanne Marie Hansen af Sønderholm, Huusmand Niels Gjøl ibd., Huusmand Kjeld Nielsen af Hasseriis og Huusmand Christian Bødker af Sønderholm.

Moderen introduceret d. 17de Mai 1857.

Her følger en kort forklaring på hvad udtrykket "introduceret" dækker over. Det citerede er fra Kong Christian 5's Danske Lov: "*Præsterne skulle formane Barselqvinderne til Bøn og Paakaldelse for deris Foster, saa og at de sig indeholde i fem, eller sex, Uger efter deris Barnefødsel, efter hvilken Tid de skulle holde deris Kirkegang, dog Egteqvinder alleene ledis i Kirken af Præsten, hvor det hidindtil haver været brugeligt*". I følge Kirkeritualet af 1685 skulle kvinden møde i våbenhuset og vente her, mens gudstjenesten gik i gang, indtil præsten kom ned til våbenhuset, og, stående lige inden for kirkedøren overfor kvinden, holdt en kort tale til hende, bad en bøn, hvorefter hun blev ledt ind i kirken - heraf ordet "indlede" - til hendes vante plads i menigheden" Rituallet blev senere ændret i en, kan man måske kaldet det, human retning.

Det næste der findes om Lars og Else er folketællingen i 1860. hvor de stadig bor i Sønderholm, og stadig i et hus

Lars Hansen, 46 aar, gift, født her i Sognet, Husmand, Tømrer, Lutheraner
Else Bjørnsdatter, 29 aar, gift, født i Hals Sogn Læsø, Hans Kone, Lutheraner
Niels Larsen, 14 aar, ugift, født her i Sognet, Deres Barn, Lutheraner
Hans Peter Larsen, 10 aar, ugift, født her i Sognet, Deres Barn, Lutheraner
Birthe Marie Larsen, 9 aar, ugift, født her i Sognet, Deres Barn, Lutheraner
Maren Kirstine Marie Larsen, 3 aar, ugift, født her i Sognet, Deres Barn, Lutheraner

Ved denne folketælling er de enkeltes trosretning angivet. Lars og familie er lutheranere. Igennem årene er der lavet mange folketællinger, med mange forskellige oplysninger, som ses i de følgende folketællinger.

Året efter fik de sønnen Jørgen Christian Larsen der blev født d. 8. april 1861 i Sønderholm, og hjemmedøbt d. 10. april. Dåben blev publiceret i Sønderholm kirke d. 16. juni 1861.

Faddere ved dåben var: Huusmand Kjeld Nielsens Kone af Hasseriis, Gaardeier Lars Ørbeks Datter Ane af Sønderholm, Huusmand Kjeld Nielsen af Hasseriis, Smedesvend Niels Olsen og Ungkarl Lars Larsen begge af Sønderholm.

Moderen blev introduceret d. 19. Mai samme år.

I 1865 forlod Else og Lars Sønderholm. I afgangslisten i Sønderholm sogns kirkebog står der: Nr. 6 Lars Hansen 50 år - tømrermand, nr. 7 Else Bjørnsdatter 33 år, hans hustru - rejst til Nr. Tranders d. 16. april - og i tilgangslisten i Nr. Tranders sogns kirkebog 1865: Nr. 863 Lars Hansen 49 år, snedker, nr. 864 Else Bjørnsdatter 33 år hans hustru. Indkommet d. 24. maj 1865 fra Sønderholm. Anmeldt til afgang hos Pastor Jacobsen.

Samme år forlod Lars og Else igen Nørretranders, hvilket ses af afgangslisten: Nr. 851 Lars Hansen 49 år snedker, nr. 852 Else Bjørnsdatter 33 år hans hustru. Til Hasseris d. 2. november 1865.

Hasseris var på det tidspunkt under Budolfi sogn, hvorfor det er dette sogns tilgangsliste:

D. 3. november Lars Hansen og Else Bjørnsdatter fra Nr. Tranders.

Hvor Lars og Else boede i Nr. Tranders og hvad de ernærede sig med har det ikke været muligt at finde ud af.

Sønnen Poul Larsen blev født i Hasseris d. 27. marts 1866. han blev hjemmedøbt d. 30. april, og dåben blev publiceret i Budolfi kirke i Aalborg d. 23. september samme år.

I Kirkebogen står der: ”Husmand Lars Hansen og Hustru Else Jørgensen, Hasseriiskjæret”

Faddere ved dåben var: Barnets Forældre og Broder, Husmand Kjeld Nielsen og hustru.

Kjeld Nielsen og hustru har tidligere optrådt som faddere ved Lars og Elses børns dåb. Det er interessant at se den forbindelse stadig holder, for Kjeld Nielsen var bror til Lars's afdøde hustru Maren Nielsdatter.

Det har ikke været muligt at finde ud af hvor lang tid Lars og Else boede i Hasseris, men ved folketællingen i 1870 er de tilbage i Sønderholm:

Et Huus i Sønderholm sogn og by

Lars Hansen, mand, 55 aar, gift, Lutheraner, født i Sønderholm, Huusfader og Jordbruger

Else Bjørnsen, kvinde, 39 aar, gift, Lutheraner, født i Hals sogn Hjørring Amt, Huusmoder.

Poul Larsen, mand, 3 aar, ugift, Lutheraner, født i Sønderholm, Barn

Maren Kirstine Larsen, kvinde, 12 aar, ugift, Lutheraner, født i Sønderholm, Barn

Niels Jensen, mand, 72 aar, Enke, Lutheraner, født i Tostrup, Forsørges af Fattigvæsenet.

I 1871 indgik Lars Hansen Duun atter en lejekontrakt, som ses her:

Leiecontract – mellem Gaardeier Lars Jensen Kjær i Sønderholm som Udleier og Husmand Lars Hansen Duun sammesteds som Leietager.

1, Jeg Lars J. Kjær bortleier herved til bemeldte Lars H, Duun en Remlod hørende til den udskiftede Fælledslod, hvori den mig ifølge Adkomst, tinglæst 2 Juli 1853 tilhørende Gaard, Matr. N° 5, 50i, ah, 51m og 53b i Sønderholm By og Sogn har Deel. Lodden er Leieren paaviist og af ham taget i Besiddelse.

2. Leiemaalet er begyndt og vedvarer indtil 1st Januar 1875, da det ophører uden nogen Opsigelse, og er i Leietiden uopsigeligt, saavel fra Eiers som fra Leiers Side.

3. Den aarlige Leieafgift er accorderet til 2 rd., hvilke to Rigsdaler erlægges hver 1st Mai paa Eierens Bopæl, nu første Gang den 1st mai 1872. – Udebliver Leien nogensinde, een Maaned over rette Forfaldstid, da er Leiemaalet dermed ophævet og Leieren pligtig strax at fravige det Leiede, og desuagtet at betale foruden det løbende Aars Leie et Aars Afgift i Skadeserstatning.

4. I Leietiden maa Leieren gjøre sig det Leiede saa nyttigt som han bedst veed og kan til Dyrkning. Græstørvene maa ikke bortføres fra Lodden.

5. Saafremt enten Sognets eller Amtets Veivæsen maatte tage Gruus paa den liden Lod, har Leieren ikke af den Grund Ret til Afslag i Leieafgiften eller Fordring paa anden Godtgjørelse eller Erstatning.

6. Parthavernes Samtykke til Leiemaalet er ikke indhentet.

7. Fremleie er ikke tilladt.

8. I Søgsmaalstilfælde er den hurtige Retsforfølgning efter Forordningen af 25 Januar 1828 gjældende.

9. Skatter og Afgifter, som hvile paa den leiede Jord, udredes af Eieren.

Til Bekræftelse vidnefast underskrevet. Sønderholm den 21de November 1871. Som Eier Lars Jensen Kjær. Som Leier Lars Hansen m.f.P. Til Vitterlighed, G. Jensen, A.K. Sørensen. Læst i Retten paa Hornum Herreds Thing den 25 November 1871, og indført i bemeldte Jurisdictions Skjøde- og Panteprotokol, Pretzmann.

Aar 1874 den 25de April, fremkom i Retten denne Leiecontract med Paategning, saalydende: Foranstaaende Contract qvitteres herved til udslettelse af Eier og Leier. – Sønderholm den 22 April 1874. Eier, L.J. Kjær. Leier Lars Hansen Duun m.f.P. Til Vitterlighed, Peder Sørensen, Jens Kjær. Thi bliver nævnte Leiecontract herved udslettet - I Herredsfoged Pretzmanns Fraværelse.

Og atter en lejekontrakt:

Leiecontract mellem Gaardeier Christen Andersen /:Gjørtler:/ i Sønderholm som Udleier og Huusmand Lars Hansen Duun sammesteds som Leietager.

1, Jeg Christen Andersen bortleier herved til bemeldte Lars H. Duun en Remlod, hørende til den udflyttede Fælledslod, hvori den mig ifølge Adkomst, tinglæst 25 Juni 1859 tilhørende Gaard Matr. No 6, 50h, ac, 51n, 53c og 32b i Sønderholm By og Sogn har Deel. Lodden er Leieren paavist og af ham taget i Besiddelse.

2. Leiemaalet er begyndt og vedvarer indtil 1st Januar 1875, da det ophører uden nogen Opsigelse, og er i Leietiden uopsigeligt saavel fra Eiers som fra Leiers Side.

3. Den aarlige Leieafgift er accorderet til 2 rd., hvilke to Rigsdaler erlægges hver 1ste Mai paa Eierens Bopæl nu første Gang 1 Mai 1872. Udebliver Leien nogensinde 1, er en, Maaned over rette Forfaldstid, da er Leiemaalet dermed ophævet og Leieren pligtig strax at fravige det Leiede og desuagtet at betale foruden det løbende Aars Leie et Aars Afgift i Skadeserstatning

4. I Leietiden maa Leieren gjøre sig det Leiede saa nyttigt som han bedst veed og kan til Dyrkning. Græstørv maa ikke bortføres fra Lodden.

5. Saafremt enten Sognets eller Amtets Veivæsen maatte tage Gruus paa den leiede Lod, har Leieren ikke af den Grund Ret til Afslag i Leieafgiften eller Fordring paa anden Godtgjørelse eller Erstatning.

6. Parthavernes Samtykker til Leiemaalet er ikke indhentet.

7. Fremleie er ikke tilladt.

8. I Søgsmaalstilfælde er den hurtige Retsforfølgning efter Forordningen af 25 Januar 1828 gjældende.

9. Skatter og Afgifter, som hvile paa den leiede Jord, udredes af Eieren. Et Stykke Hede og Kjærjord er bortleiet.

Til Bekræftelse vidnesfast underskrevet. Sønderholm den 21de Novber. 1871. Som Eier Christen Andersen (Gjørtler) m.f.P (*med ført Pen*). Som Leier Lars Hansen m.f.P. Til Vitterlighed, G. Jensen, A.K. Sørensen,

Læst i Retten paa Hornum Herreds Thing den 25 November 1871 og indført i bemeldte Jurisdictions Skjøde- og Panteprotokol, Pretzmann.

Aar 1874 den 25de April fremkom i Retten dette Document med Paategning, saalydende: Foranstaaende Contract qvitteres herved til Udslettelse af Eier og Leier. Sønderholm den 22 April 1874 – Eier Christen Andersen Gjørtler m.f.P. Leier Lars Hansen Duun m.f.P. – Til Vitterlighed, Peder Sørensen, Jens Kjer.

Thi bliver nævnte Document herved udslettet. I Herredsfoged Pretzmanns Fraværelse.

Vi skal nu frem til 1874 for at finde det næste om Lars og Else, men det er til gengæld også en interessant ændring i deres liv. Det startede med, at Lars opsigde alle sine lejeaftaler i Sønderholm:

Her følger en af opsigelserne. De øvrige opsigelser var udformet på samme måde, og er allerede præsenteret sammen med de tidligere omtalte lejekontrakter.

Aar 1874 den 25de April, fremkom i Retten denne Leiecontract med Paategning, saalydende:
Foranstaaende Contract qvitteres herved til udslettelse af Eier og Leier. – Sønderholm den 22 April 1874. Eier, L.J. Kjær. Leier Lars Hansen Duun m.f.P. Til Vitterlighed, Peder Sørensen, Jens Kjær.
Thi bliver nævnte Leiecontract herved udslettet
I Herredsfoged Pretzmans Fraværelse.

Grunden til at Lars nu havde opsagt sine lejeaftaler, og ændringen i deres liv ses her; I Sønderholm kirkebogs afgangsliste står der: ”Nr. 5. Lars Hansen (Duun) og Hustru Nr. 6 Else Bjørnsdatter – Murer – Til Læsø 27/4 1874” Elses mor døde i juni 1873, så det er muligt at formålet med at flytte til Læsø, var at hjælpe Elses far og søster med livets daglige udfordringer.

Lars og Else flyttede altså til Læsø. Om sønnen Poul, der på det tidspunkt var 8 år, var med, det ved jeg desværre ikke. Han kunne være ude og tjene.

Lars og Else findes desværre ikke i tilgangslisten i nogen af Læsøs kirkebøger; men at de har bosat sig ses af et dokument, der er fundet på Læsø lokalhistoriske arkiv. Det er en ligningsliste (skatteliste) for året 1875 hvori Lars er noteret. I listen står der følgende:

”No 91, Lars Hansen, Jørgen Børums Svigersøn, bosiddende i Klitten, Formue Portioner: 4, derefter paalignede: 3 kr. 28 øre, ingen hartkornsangivelse, og bliver derfor ikke paalignet afgifter i form af rug, byg, hør, halm, lyng, tørv eller penge.

I Læsø Birks skøde og panteprotokol ses også, at Lars har udstedt en panteobligation, da han har lånt 300 kr., og stiller sikkerhed i sit hus på øen:

Jeg udskrevne Lars Hansen af Klitten tilstaar ved denne min Panteforskrivning. at være skyldig til Christen Christensen Birket i Bangsbo den Summa 300 Kr., skriver tre hundrede Kroner, som jeg forpligter mig at betale skadesløst efter ½ Aars foregaaende Opsigelse fra een af Siderne til en 11te Juni eller 11te December Termin, ligesom jeg og er pligtig at forrente Summen hvert Aars 11te December med 4 Procent aarlig. Til Betyggelse for saadan skadesløs Betaling af Kapitalen, Rente og alle paagaaende Omkostninger give jeg herved Kreditor første Panterettighed i det mig tilhørende paa en Del af Hedelodden til Byrum Præstegaard :/N° 91 Matrikel N° 1 og 141:/ staaende Hus med Jord, men hvorpaa jeg intet tinglæst Adkomst har, eller anden Hjemmel end Hævdsret, og hvorom Anmærkning ved Tinglæsning frafaldes. Skulde jeg ikke erlægge Renten i rette Forfaldstid, skal Kapitalen være forfalden til Udbetaling, og saavel for den som for Renten underkaster jeg mig Execution efter Lov af 29 Marts 1873. Læsø den 19 Decb. 1875, Lars Hansen :/m.f.P:/ Til Vitthed. Hoffmann, Anthon Chr. Olesen. Læst paa Læsø Birketing den 20 December 1875 og protokolleret folio 8, Chr. Muhle.

Her ses et kortudsnit fra Klitten på Læsø. Det var på den ene af disse lange jordlodder Lars og Else boede

Denne panteforskrivning eller panteobligation er udstedt i kroner modsat tidligere da det var rigsdaler. Det skyldes den nye møntlov. Følgende er fra nationalbankens hjemmeside:

I 1873 blev en ny møntlov vedtaget med virkning fra 1. januar 1875. Møntenheden blev ændret fra rigsdaler til kroner, og 1 rigsdaler blev omvekslet til 2 kroner. (det der derfor at en 2-krone også kaldes en daler) Samtidig blev der indført et nyt decimalsystem, hvor 1 krone svarede til 100 øre.

Lars må have lejet den jordlod hvorpå han har bygget sit hus; men vi er desværre ikke lige så heldig som i Sønderholm, hvor der var udfærdiget en lejekontrakt, der efterfølgende var indført i skøde- og panteprotokollen.

På Læsø lokalhistoriske arkiv findes der også en ligningsliste for året 1876, dateret 28. januar, hvori Lars Hansen Duun er noteret. I listen står der følgende:

”No 91, Lars Hansen (Duun) Formue Portioner: 4, derefter paalignede: 3 kr. 12 øre, ingen hartkornsangivelse, og bliver derfor ikke paalignet afgifter i form af rug, byg, hør, halm, lyng, tørv eller penge.”

Lars og Else boede på Læsø fra 1874 til 1877. I 1877 forberedte Lars så turen tilbage til Sønderholm med at afholde auktion over sit løsøre, hvilket ses i Læsø Birks auktionsprotokol, hvor der står følgende:

Aar 1877 den 14 May, Formiddag Kl. 10, mødte i Auctionsdirecteuren Forfald hans Konstituerede Fuldmægtig Hoffmann med Vidnerne B. Christensen og E. Pedersen paa Lars Hansens Bopæl i Klitten, for efter hans Begjæring at foretage Auction over noget Løsøre. Auktionen var tilvarslet ved 3 Plakater, bekjendtgjorte her paa Øen paa almindelig Maade. Konditionerne oplæstes og Auktionen fremmedes. Kataloget er saal: *(er desværre ikke nævnt)* Der solgtes for i alt 81 Kr. 46 Øre, skriver een og firrindstyve Kroner, 46 Øre. Forretningen sluttet, Hoffmann.

I Læsø Birks Forstrandsregnskaber ses ligeledes under d. 14. maj:

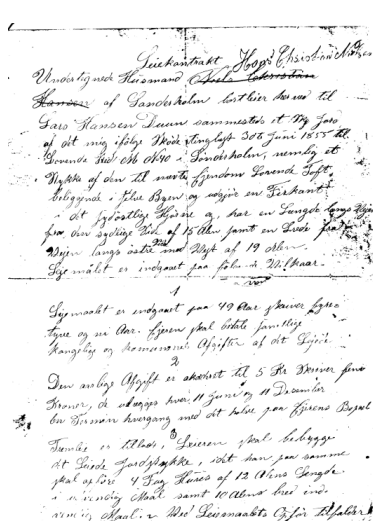
Regning for Auktionens. Afholdelse hos Lars Hansen i Klitten den 14 May d.A.

Gebyr /:3 Pl.:/	4 kr. 26 øre
20%	85 øre
Amtsfattiggassen	20 øre
Vidnerne	2 kr. 25 øre
Plakat Bekjendtgjort.	<u>1 kr. 25 øre</u>
L(æsø) B(irk) den	
16 Juli 77	8 kr. 81 øre.

En del af Lars Hansens Duuns afvikling af sine forhold på Læsø, bestod i at betale sin gæld, hvilke ses af følgende fra Læsø Birks Skøde og panteprotokol:

Aar 1877 den 24 December blev aflyst:

Obligation af 19 December 1875 fra Lars Hansen til Chr. Chr. Birket for 300 Kr. med 1st Pr. i et Hus paa Matrikel N° 1 og 141 i Byrum staaende Hus. Kvitteringen er saal: Denne Obligation, som i det hele indfriet ved Retten aflyses og af Pantebogen udslettes. Læsø den 16de December 1877, Chr. Chr. Birket /:m.f.P:/ Til Vitterlighed Hoffmann, C. Larsen. Aflyst paa Læsø Birketing den 24

December 1877, og Kvitteringen protokolleret V folio. 65, Chr. Muhle.

Nu var alt tilsyneladende afsluttet på Læsø, og Lars og Else er nu tilbage i Sønderholm. Men der var nu alligevel et hængeparti fra Læsøtiden der kom til at spørge. Det vender jeg tilbage til. Først skal Lars og Else have noget at bo i:

D. 27. januar 1878 var Lars Hansen Duun atter på lejemarkedet i Sønderholm, hvilket ses af følgende lejekontrakt, som er indført i Hornum Herreds skøde og panteprotokol:

En del af den originale lejekontrakt ses til højre

Leiecontract. – Undertegnede Huusmand Niels Christian Hansen af Sønderholm bortleier herved til Lars Hansen Duun sammestæds et Stk. Jord af det mig ifølge Skjøde tinglæst 30te Juni 1855 tilhørende

Sted Matr. N°. 40 i Sønderholm, nemlig et Stykke af den til nævnte Ejendom hørende Toft beliggende i selve Byen og udgjør en Fiirkant i det sydøstre Hjørne, har en Længde langs Veien fra den sydlige Spids af 15 Alen samt en brede fra Veien langs østre Side mod Vest af 19 Alen. – Leiemaalet er indgaaet paa følgende Vilkaar:

- 1, Leiemaalet er indgaaet paa 49 Aar skriver fyrgetyve og ni Aar. – Ejeren skal betale samtlige Kongelige og kommunale Afgifter af det Leiede.
2. Den aarlige Afgift er accorderet til 5 Kr. skriver fem Kroner, der erlægges hver 11 Juni og 11 December Termin, hver Gang med det Halve paa Ejerenes Bopæl.
3. Fremleje er tilladt – Lejeren skal bebygge det lejede Jordstykke, idet han paa samme skal opføre 4 Fag Huus af 12 Alens Længde i udvendig Maal samt 10 Alen bred indvendig Maal. Ved Lejemaalets Ophør tilfalder Bygningen Grundens Ejer. (*Huset ses på billedet herunder*)
4. Udebliver Lejen uden Ejerenes Tilladelse 1 Maaned over rette Forfaldstid, er Lejeretten forbrudt og Lejeren pligtig at fraflytte det Lejede samt fravige Huset til Fordel for Ejeren.
5. Ejendommen er pantsat. – Lejeren betaler Omkostningerne ved samme Contracts Udstedelse og Thinglæsning alene. – Til Bekræftelse vidnesfast underskrevet. – p.t. Nibe den 27de Januar 1878, Niels Christian Hansen, Lars Hansen Duun m.f.P. – Til Vitterlighed, Jens Kjærgaard, M. Buus. – Læst i Retten paa Hornum Herredsting den 2^{den} Februar 1878 og indført i bemeldte Jurisdictions Skjøde- og Panteprotokol, Pretzmann.

Nu til det før omtalte hængeparti fra Læsø, som var af en lidt mere alvorlig karakter. Dokumentationen tager sin begyndelse i Hornum Herreds Politiprotokol, hvori der står at der er foretaget et forhør af Lars Hansen Duun på baggrund af en Requisition fra Læsø Birk:

Dommeren fremlagde Skrivelse fra bemeldte Birks Contor af 28de f. M. med de deri ommeldte Bilag. Skrivelsen er saalydende.

Efter tilsigende var mødt Husmand Lars Hansen kaldet Lars Duun af Sønderholm som paa Forehold af det Fornødne først siger at han ikke kan mindes at have faaet Planker af Jens Lund Pedersen hvem Companten (*Comp. - den, som efter Tilsigelse møder for retten*) meget vel kjender og ved er, som han udtrykker sig, ”en Tugthuscandidate” Paa nærmere Examination forklarer Comp. dog at han nu nok husker at have faaet nogle Planker af bemeldte Jens Lund Pedersen, men Comp. nægter at erindre hvor mange det var ifjor Vinter at Comp. som da boede paa Læsø under en tilfældig Samtale med den paagjældende erfarede at denne var i Besiddelse af nogle Planker, som han mente at Comp, der befatter sig baade med Tømmer- og Bødkerarbejde, maatte kunne have Brug for og derfor tilbød ham til kjøbs. Han ytrede ikke hvorfra han havde Plankerne, og Comp. spurgte ham heller ikke derom. At han ikke var kommen ærlig til dem, kunde Comp. jo i Grunden nok have tænkt sig; men han forsikrer at han ikke tænkte nærmere derover, og Comp. bemærker at der gaar saa meget af den Slags Skudder-Mudder paa en saadan Plads. Comp. paastod, ikke at mindes hvor meget han gav for dem; men at han ikke betalte dem med deres virkelige Værdi er fuldkommen sandt; thi der blev aldrig solgt nogen af den Slags uden for Spotpris. Det forholder sig rigtigt at Comp. lavede en Vandspand til en Søster til Jens Lund Pedersen, hos hvem denne havde Tilhold, og Comp. tror ogsaa nok han gav Vedkommende nogle Vinduesruder foruden nogen Smaamønter som Betaling for Plankerne. Comp. paastaar vedblivende ikke at mindes de nærmere Omstændigheder ved Handelen ulig Antallet af Plankerne, og forsikrer at han ikke har tænkt over at det var Tyvekoster han kjøbte skjøndt han som sagt indrømmer at Jens Lund Pedersen er Comp. bekjendt som en straffet Person af et meget slet Rygte. Oplæst og godkjendt. Afhørte dimmitteret. Forhøret sluttet.

Følgende er et brev fra Læsø Birks arkiv - Dokumenter til politiprotokollen:

Brevet er sendt fra Nibe Kjøbstad og Hornum Herred.

Nibe den 19 September 1878

Herved undlader jeg ikke tjenstlig i Henhold til Contoirets ærede Skrivelse af 12 dennes. at fremsende et over Huusmand Lars Hansen Duun af Sønderholm optaget Continuations Forhør.

Til Læsø Birk

Fremlagt i Læsø Birks Politiret 23/9 78, Chr. Muhle.

Her følger det omtalte forhør fra Hornum Herred.

Aar 1878, den 17 September Formiddag Kl. 10 blev Hornum Herreds Politiret sat og holdt paa Thinghuset i Nibe af den ordinaire Dommer og Skriver i Overværelse af nedennævnte Retsvidner, hvor da continueredes:

No 76/1878 Forhør Ifølge Requisition fra Læsø Birk.

Dommeren fremlagde Skrivelse fra bemeldte Birkecontoir af 12dennes saalydende:

Efter Tilsigelse var mødt Husmand Lars Hansen kaldet Lars Duun af Sønderholm der paa i Forhold af det Fornødne forklarer at det forholder sig rigtig af Comparenten under sit Ophold paa Læsø en Dag saa 2 Planker ligge i Lynget mellem Østerby og Klitten. Ankommen til Klitten fortalte Comp. den derboende Amalie Sejdeline Pedersen hvad han havde set, og de blev enige om samme Aften at afhente Plankerne hvilket de udførte hvorefter de delte Plankerne mellem sig saaledes, at hver fik en Længden eller Værdien af disse Planker nogen Comp at have nogen Mening om. Comp. antager ikke at dette kan henregnes til Tyveri. De tog dem jo siger han ikke paa Stranden hvilket Comp. vel ved er utilladeligt, og Plankerne laa jo frit og aabent for Enhver. Comp. maa dog erkjende at han vel vidste at den stedfundne Borttagelse var ulovlig. Han har ikke gjort nogen Anmeldelse for Øvrigheden; men uden videre beholdt og anvendt sin Del af Fundet. Comp antog i øvrigt at Plankerne hidrørte fra en Stranding og at de efter at være fundne paa Strandbredden vare af Finderen henlagte, der hvor Comp. fandt dem. Comp. ved vel at Hittegods skal fremlyses, men, bemærker han, Dommeren skulde blot vide hvordan det gaar til paa slig en Ø. Comp har aldrig tilforn været under Tiltale eller lidt Straf. - Oplæst og godkjendt. Aftraadt. Forhøret sluttet, Fischer.

Sagen fortsætter:

No 86/1878 Forhør efter Requisition fra Læsø Birk.

Dommeren fremlagde Skrivelse fra bemeldte Birks Contoir af 25de Septbr. d.A. saalydende:

Bilaget tages til Følge.

Efter Tilsigelse var mødt Husmand Lars Hansen kaldet Lars Duun af Sønderholm der paa Forehold af det Fremlagte forklarer at han ikke kan indvende noget mod den af Amalie Sejdeline Pedersen i Forhøret af 23de September afgivne Forklaring om Dimensionerne af de 2de Planker han i Forening med hende har fundet og tilegnet sig; derimod mener Comp. at Værdien ikke kan ansættes højere end til 16 Øre pr. Alen efter de der paa Øen gangbare Priser, hvorimod han indrømmer at deres Værdi i almindelig Handel og Vandel nok kan sættes til 33 Øre pr. Alen.

Foreholdt Arrestanten Jens Lund Pedersens Forklaring i samme Forhør angaaende Maalene og Værdien af de 5 Planker han har solgt til Comp. pastaar Comp. at disse Planker vare af forskjellig Alen Længde; men kan i øvrigt aldeles ikke opgive noget Maal paa dem dog mener han kun de vare 6 Tommer brede samt 1½ á 3 Tommer tykke. Om deres Mærker kan han intet afgive. Mod Prisen 33 Øre pr. Alen har han intet at indvende.

Arrestanten Jens Lund Pedersens Forklaring i Forhøret den 23de August blev nu oplæst og af Comp godkjendt som det var hans igen med Undtagelse af at Comp. ikke mindes hvorledes Plankerne vare mærkede og ikke kan erkjende at de alle havde den af ham afgivne Længde á 6 á 7 Alen

Nu oplæstes Arrestanten Jens Lund Pedersens Forklaring i Forhøret den 13 Septbr. og godkjender Arrestanten ligeledes i Et og Alt denne. Comp. vedgaaer saaledes at han var fuldkommen paa det

Rene med at Arrestanten ikke paa ærlig Maade kunde være kommen i Besiddelse af de omforklarede Planker.

Comp. kjender ikke Søren Clausen Halvorsen og ved ikke om han har kjøbt Planker paa den Auction Comp. ganske rigtig lod afholde forinden sin Afrejse den 14 Maj forige Aar, men det forholder sig rigtig at Comp. paa denne Auction solgte en Del Planker, uden at han dog kan sige om de her under Sagen omhandlede Planker vare deriblandt eller om Comp. muligvis har benyttet disse i sit Hus, til Brændsel eller Bødkerarbejder.

Som det er sædvanen ved sager i birketings- og herredsregi, kommer der her en kort beskrivelse af den tiltaltes liv og levned:

Comp. er født i Sønderholm d. 14. Juni 1815 af Forældrene Skrædder Hans Larsen Duun og Hustru Birthe Marie Larsen, døbt og Confirmeret sammesteds. Han tjente efter sin Confirmation indtil han blev gift med sin nu afdøde Hustru Maren Nielsdatter fra Egholm, med hvem han boede i Sønderholm til hendes Død. Comp. kan dog hverken huske det Aar han blev gift eller naar hun døde. Han blev imidlertid boende i Sønderholm og her 2^{den} Gang gift med sin nuværende Hustru Else Byrum Poulsen. Med hende flyttede Comp. for lidt over 4 Aar siden til Læsø hvor hun er født og opdraget og her købte han sig et Hus i Klitten som han atter solgte ifjor Foraar for at tage tilbage til Sønderholm, hvor de siden have boet. Med sin 1ste Kone har Comp. avlet 3 Børn og med den sidste 2. Comp. har aldrig været i Militærtjeneste, Arresteret, tiltalt eller straffet nægter han nogensinde at have været. Oplæst og godkjendt. Afhørte dimitteret. Forhøret sluttet.

Hvad skete der så med Lars? Det fremgår af Læsø Birks dombog, da sagen startede og sluttede på Læsø. I Dombogen står:

Tiltalte Lars Hansen, ogsaa kaldt Lars Duun, nu af Sønderholm i Hornum Herred bør straffes med Fængsel paa sædvanlig Fangekost i otte Dage.

Og dommen slutter på følgende måde:

Saa bør de Tiltalte, og, hver især, udrede de vedrørende Arrest og andre af Actionen flydende Omkostninger, dog derunder ikke indbefattet Salair til Actor og Defensor Procuratorerne Løgstrup og Kjølgaard, henholdsvis 20 og 15 Kr., tilsammen 35 Kroner. Denne Sum udredes af Arrestanten Jens Lund Pedersen eller Johansen, dog saaledes at de 5 øvrige Tiltalte deraf in solidum med Arrestanten udreder hver en Tiendedel

Den idømte Erstatning at udredes inden 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse og Dommen i det Hele at efterkommes under Adfærd efter Loven, Chr. Muhle.

og - Læsø Birks dombog - Dom afsagt den 29 October 1878:

Ifølge Amtets Ordre tiltales under nærværende Sag:

..... Husmand Lars Hansen, ogsaa kaldt Lars Duun, forhen af Klitten paa Læsø, nu af Sønderholm i Hornum Herred, for ulovlig Omgang med Hittegods og delagtighed i denne Forbrydelse.....

Der er desværre ingen arkivalier for Nibe Arrest bevaret for dette tidsrum, så der kan kun gisnes om, om Lars Hansen Duun tilbragte de otte dage i arresten på ordinær fangekost.

Der er bevaret et billede af Lars og Else fra 1879, som ses her til højre. Det er et barnebarn Else sidder med. Barnebarnet er også omtalt i folketællingen for 1880, som følger her:

Sønderholm sogn, et Huus.

Lars Hansen Duun, Mand, 64 Aar, gift, Lutheraner, født her i Sognet, Husfader, Tømmer

Else Børdsted Poulsen, Kvinde, 48 Aar, gift, Lutheraner, født i Hals Sogn, Hans Kone.
Poul Larsen, Mand, 14 Aar, ugift, Lutheraner, født her i Sognet, Deres Søn.
Elsine Albine Larsen, kvinde, 1 Aar, ugift, Lutheraner, født her i Sognet, Pleie Barn (*som tidligere skrevet er det et barnebarn. Barnets mor er datteren Maren Kirstine Marie Larsen*)
Bolette Marie Nielsen, kvinde, 45 aar, ugift, Lutheraner, født her i Sognet, Forsørges af Fattigvæsenet. Blind (Synet aldeles berøvet)

Else og Lars var, ifølge nogle optegnelser som jeg har fundet på Sønderholm lokalhistoriske arkiv, nogle særprægede mennesker. Disse optegnelser følger herefter, og igen efter disse, følger nogle optegnelser af Ewald Tang Kristensens, der var en af datidens bedst kendte folkemindesamlere. Han rejste rundt i Jylland og talte med mange ”almindelige” mennesker, eller med et andet ord var det almuen han besøgte.. Optegnelserne blev udgivet i borgform i perioden 1892 – 1901, og må derfor været indsamlet i løbet af 1880erne og 1890erne.

På en af hans rejser var han også i Sønderholm, hvor han besøgte Lars og Else

Denne historie er fundet i Sønderholm Lokalhistoriske forenings blad "Bjergposten" nr. 11 - 1987. Søren Nielsen tidligere smed i Sønderholm fortæller:

“Jeg vil nævne et par særprægede ældre mennesker til daglig kaldet Duun-Laust og Duun-Else. Else kunne spå os i kortene, rygtet gik blandt vi yngre, at hun kunne "seigne", få visse sygdomme til at forsvinde. Hun kunne også "Mane" fanden i jorden. - Hun var meget hård i sindet, ikke mindst i synet, hvis Faust ikke var hende efterrettelig, da var det kun et greb i kraven - over gangen, der havde Faust sin stue, men sjældent varm. Var vi så heldige at komme når Else var i godt humør, vankede der et stykke kandis. Jeg tjente tre år ved Niels Knudsen, og når pigerne og mig havde malket - om aftenen kl. halv ti - gik vi op til Else med mælk. Deres hus lå i hjørnet af Knudsens have og var, så vidt jeg ved, købt eller lejet på 49 år, det var jo meget brugt dengang. Men vi unge så ret alvorlige på Else.”

Denne historie kræver et par kommentarer med på vejen. Søren Nielsen fortæller at Else kunne spå og “seigne” og “Mane” fanden i jorden. Med andre ord var hun noget af en troldkvinde. Det er bevidst at jeg bruger ordet troldkvinde, for disse evner må hun have arvet fra sin far Jørgen Børum Poulsen. Ifølge flere kilder var han en af datidens troldmænd på Læsø.

Søren Nielsen skriver også at hun var meget hård i sindet. Her er det måske også hendes Læsø-oprindelse der gør sig gældende:

Kønsroller på Læsø – *”Gennem flere hundrede år har Læsø haft et kønsrollemønster der var anderledes end i andre egne af landet. Det indebar bla. at det var kvinderne der stod for landbruget, og hjemmets daglige drift. Mændene på Læsø har gennem tiderne været meget hjemmefra. Først var der saltsydningen, senere skudehandlen og fiskeriet, og sidst forhyringen, dels på langfart og dels tjenesten i det danske søværn. Det har derfor været en tradition at det var kvinderne der bestemte farten på hjemmefronten”*. Når man så, som Else, kom til en egn hvor der var en anden skik, kunne det opfattes på den måde som Søren Nielsen fortalte.

En anden historie har jeg fundet i bogen "Om gårdene i Sønderholm" af Niels Østergaard :

“Else blev engang tilbudt af Chresten Østergaard i Nystrup, da hun var der og hjælpe med at rense rug, og da hun ikke gik af vejen for noget, hjalp hun også med at bære rug op på loftet. Da det så blev aften var der en tønne rug tilbage, den tilbød Chresten Østergaard Else Duun, hvis hun kunne bære den hjem i et stræk. Else sagde top og fik sækken på ryggen og gik hjem - en lille kilometer - Chresten Østergaard fulgte med for at se om han ikke kunne redde rugen, men der var ingen slinger i valsen. Else ikke alene bar rugen hjem, men nu da hun havde sækken på nakken gik hun op på loftet med den med det samme.”

Christen Østergaard kendte åbenbart ikke det før omtalte kønsrollemønster på Læsø, og hvad det kunne medføre!

Samme sted har jeg fundet følgende, som relaterer sig til de tidligere historier :

“Laust Duun var en god fortæller, og når han fortalte historier for børn og den yngste ungdom ,var det så hårene rejste sig på deres hoveder, og han nød at fortælle om små mænd og spøgelser.

Tang Kristensen fik også fat i ham gennem Pastor Barfod, hvem han besøgte da han rejste rundt og samlede folkeminder. Det var ikke efter Elses hoved, hun var klar over, at Laust som havde lovet at møde i præstegården, og give sit bidrag til egnens historier, først ville få et par store kaffepuncher, hvilket var godt som smørelse for snakketøjet, og når han var færdig med sine historier fik han et par stykker eller tre som belønning for sit bidrag.”

Det bringer mig videre til de optegnelser som den tidligere omtalte danske folkemindesamler Ewald Tang Kristensen indsamlede ved at rejse rundt i det ganske land, og skrive de fortalte historier ned. Historierne er senere udgivet i værket “Danske sagn som de har lydt i folkemunde”

Jeg har valgt at tage Lars Duuns historier med, da de er med til at tegne et billede af Lars og hans samtid, og historierne har også givet mig nogle vigtige slægtshistoriske oplysninger om Lars’s far. Men inden vil jeg lige gengive en lille historie om Lars Duuns slagfærdighed. Det er fra bogen “Himmerland og Kjær Herreder - 1936-1937” - “Mundheld og talemaader fra Sønderholm, ved 1870-80”:

“Duun-Laust i Sønderholm kom over til Gaarden Buus i Svenstrup for at udføre et Arbejde. Det var stormvejr den dag. Da Laust kommer ind i Gaarden og ser Buus, saa siger han “Det buser og bavser i dag” - Men Buus var ligeså slagfærdig som Laust, så han svarede “Ja, Fjer og Dun staar omkring os!”

Herefter giver jeg ordet til E. Tang Kristensen :

Historier af Lars Hansen Duun i Sønderholm :

(Fra bøgerne "Minder og oplevelser" og "Jysk stævne", artiklen : Om folks villighed til at fortælle. Af Ewald Tang Kristensen)

”Nu gik jeg (ETK) forbi herregaarden St.Restrup til Sønderholm og var inde hos lærer C. Bruun , som fortalte mig et par smaating. Han kunde ikke give mig nattely, men meddelte mig, at Lars Hansen Duun, der boede i et hus nord i byen, sikkert nok kunde fortælle mig en hel del, da han var meget overtroisk. Men saa var det nødvendigt at sikre mig ly for natten, og jeg gik da til præstegaarden. Pastor Barfoed var meget flink og lovede at huse mig, og saa gik jeg til Lars Duun og traf ham godt nok hjemme.

Det varede ikke længe, inden vi var inde paa sagerne, og han var meget nem at komme af sted med og begyndte snart at fortælle. Til at begynde med var der da intet i vejen, og konen, der ellers sad og vævede, kom hen til os, naturligvis af nysgjerrighed, og stod og hørte paa, hvad jeg skrev op. En anden gammel kvinde Marie Nielsdatter, som var inde, gav nu en rigtig god historie til bedste, som jeg straks skrev op. Hun var jo ogsaa kommen derind af nysgjerrighed.

Oven paa dette tog saa selve Lars Duuns kone fat og fortalte noget, hun havde oplevet hjemme paa Læsø. Hun hed Else Byrsted Povlsdatter.

(Elses rigtige navn var som jeg tidligere har skrevet Else Bjørnsdatter Jørgensdatter - senere, bla ved folketællingen i 1906 og ved hendes begravelse kaldtes hun Else Hansen Duun.

Tang Kristensen kaldte hende “Povlsdatter” Han må have rodet det sammen med hendes fars navn “Poulsen”. Det der er mere interessant i denne sammenhæng er, at Tang Kristensen kaldte hende “Byrsted”. Her kommer man til at tænke på byen af samme navn her i Himmerland. Men der er ingen sammenhæng. “Byrsted” eller for at citere bogen, “Liv og sprog på svundne tiders Læsø” af Arne Espegaard, korrekt, “Byrster” var måden som man udtalte Bjørnsdatter på, på Læsø.)

Her er så Elses historie :

Pastor Jansen i Byrum på Læsø vilde til Østerby en Dag, og han vilde gerne køres derhen. Saa kom han ud til Søren Krogbæk, der boede tæt ved Siden af og vilde have ham til at køre sig. Manden

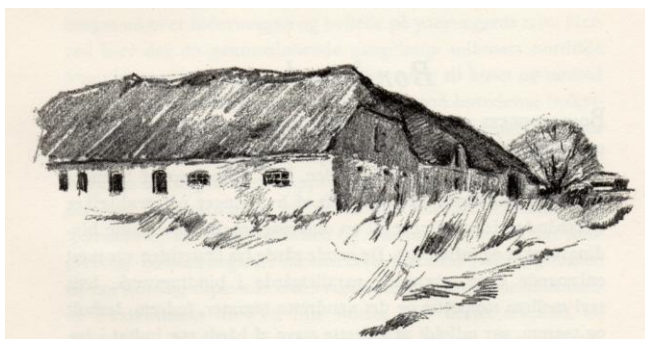
svarede :”Det kommer an paa Pigen, for hun skal køre” A kom saa med ham. Da vi nu kørte hjemad om Aftenen og kom til Bollesbro, hvor der var Skidteri, siger a, om a maatte ikke køre langs ad Stranden, a kunde nemlig køre paa Ferene (*Strandkanten*), indtil a kom et bitte Stykke hen til en anden Bro. Det var jo en Genvej, a vilde skyde, for ikke at komme i med Skidteriet. Præsten sagde nej. A spurgte ham nok en Gang om lov. “Nej, vi vil køre ad Vejen”, sagde han. Et Øjeblik efter stod Hestene. A stod af og saa Tøjet, men der var intet i Vejen. Saa siger Præsten :”Lad mig nu komme af.” Han tog saa det ene Hjul af og smed det op i Vognen, og saa kørte vi saadan hjem. Der skulde a køre Vognen ind i Gaarden og sætte Hestene ind til næste Dag uden Æde og Vand, og saa gaa i min Seng. Han vilde da komme næste Dag og sætte Hjulet paa igen. Han kom ogsaa næste Morgen og gjorde det” (*Da nogle af Tilhørerne ytrede stærk Tvivl om, at de virkelig kørte hjem paa tre Hjul, forsikrede Fortællersken højt og dyrt, at det var Tilfældet*)

Men da saa Lars igjen tog fat, fik piben snart en anden lyd. Jeg sad ved et lille bord nord i stuen og skrev, og Lars sad hos mig ved enden af det. Der var ogsaa en voksen datter inde hos os, og hun var lige fra begyndelsen ond imod mig og gav knubbede ord, som jeg dog lige straks ikke tog videre hensyn til. Hun skjældte faderen ud, fordi han vilde indlade sig med den fremmede mand om slige sager. (*Denne datter kan kun have været min oldemor Maren Kirstine Marie Larsen – efter sigende blev hun mildere med årene*) Saa fik hun moderen med ud i køkkenet, og efter at de der havde lagt samraad og saa kom ind igjen, kan det nok være, der blev fyret under mig, ogsaa af den gamle, der nu begyndte at skjælde mig ud. Saadan en landstryger! der kom og vilde forføre hendes mand til at bilde mig krøniker ind. Hun rimlede op i en ulykkelig tid. Ovre paa Læsø, hvor hun kom fra, var de anderledes fornuftige folk, og der kom heller ikke saadant kjæltringpak som mig og mine lige. Jeg kunde nu intet faa skrevet, da kvindfolkene ikke lod os have ro et øjeblik, og jeg sagde saa til Lars : "Nu gaar jeg op til præstegaarden og beder præsten om lov til at huse os, saa vi kan sidde der i ro, vil de saa komme der op til mig". Det lovede han, og saa gik jeg med kvindernes forbandelser og skjældsord i hælene.

Den stakkels mand sagde ikke et ord til alt dette, for konen var en rigtig havgasse, og datteren var om mulig endnu værre, og jeg tænkte : " Er folkene paa Læsø af den beskaffenhed, saa er det ikke naadigt at komme der". (*Evald Tank Kristensen kom aldrig til Læsø*)

Præsten var villig nok til at give os husly, vi fik løfte paa et lille værelse for os selv, og saa løb jeg igjen ned til Lars Duun efter at have faaet en bid mad i præstegaarden.

Nu var det blevet mørkt, men jeg fandt til huset og kom ind. Men der var ingen Lars. Da jeg spurgte om ham, snærrede kjællingen ad mig og sagde, at han var gaaet i byen, og det kom ikke hende ved, hvor han var gaaet hen. Jeg maatte gaa, men ude paa vejen traf jeg en mand, hvem jeg spurgte ud, og saa pegte han hen paa en gaard, der laa der nede lidt til nordvest, der plejede Lars at gaa ind, naar det blev ham for hedt der hjemme.

*En gård fra Sønderholm
Billedkilde : fra bogen "Bondens Eje"
redaktion Peder Riismøller, tegning Carlo
Wognsen.*

Jeg styrede da kaasen der hen ad og traf ham godt nok. Gaardens mandlige besætning sad ved bordet og spillede kort, og Lars sad og saa til, men var ikke med i spillet.

Nu bad jeg ham følge med, og han var villig nok. Han rejste sig fra bordenden, og saa kom vi da til ro hos præsten. Men værelset, vi sad i, var ikke opvarmet, og det var jeg kjed af. Lars begyndte nu at fortælle, og jeg skrev, og det gik nok saa fornøjeligt. Det var udmærkede ting, Lars fortalte, og jeg var helt glad ved at have truffet ham. Men da klokken slog 9, rejste han sig og erklærede, at nu maatte han af sted hjem, han kunde ikke vente længere. Jeg søgte at overtale ham til at blive ved lidt

endnu, men intet kunde hjælpe, han vilde af sted og erklærede, at han ikke turde vente. Saa sagde jeg: "Kan du saa ikke kommer herop igjen i morgen tidlig, for at vi kan fortsætte?" Det lovede han, og saa sagde jeg ham farvel.

Næste morgen ventede jeg forgjæves, der kom ingen Lars Duun. Da klokken blev 10, sagde jeg til præsten : "Vil de nu ikke følge med mig derned til manden og bevæge ham til at komme? Ene kan det ikke nytte, jeg gaar derhen". Men det vilde præsten ikke, endskjøndt jeg sagde at jeg vilde sætte megen pris paa at faa noget mere at vide.

Jeg tror nok, han var lige saa bange for at blive skjældt ud som jeg, og sandsynligvis var Lars bleven jaget ud i byen ligesom aftenen før. Atter at gaa derned til kjællingen og datteren kunde jeg ikke bekvemme mig til, og saa sagde jeg den gjæstfrie præstefamilie farvel og tak og rejste af til Nørholm.

Her følger så hvad Lars Duun fortalte til Ewald Tang Kristensen. Historier om trolde, dværge og lignende overtroiske emner. Det Lars fortalte var ikke kun historier, men også med mellemrum noget der berettede om familiens dagligdag. Jeg har valgt at bibeholde de hovedoverskrifter der blev brugt i bøgerne.

Bjærgfolk i forskellige høje

Min fader (*Hans Laursen Duun*) tjente i en gaard her i byen i hø og korn og til højtid. Saa kom han og manden, som han tjente ved, i tanker om , at de vilde gaa op til troldkirke og feje og gjøre rent til højtid, og de tog en lime og et trugfuld sand med. De fejede og strøede, men morgenen efter, da de gik derop igjen, var det saa overtrampet over det hele af ene smaa fødder.

Om Bjærgfolk, man har set eller hørt

Vi har set dværgene i Pilhøj de hundrede gange. A tjente i 4 aar paa Restrup, men gik hjem hver aften her til Sønderholm, og a fulgtes med en mand, der var ladefoged, og hvis kone sad til leje her i byen. Der var aldrig nogen aften, a gik forbi Pilhøj, uden dværgene var jo til færds.

Bjærgfolk gaaende ud og ind i højene

For en 4 aar siden kommer a fra Hasseris en aften, a havde været der ovre at arbejde. Da ser a, der kommer én ned fra gaarden, der ligger lige neden for Sønderholm Bjærg, og den gaar tæt foran mig og bliver henne i nordenden af Restrup Bjærg.

Bjærgfolkenes tøj ude paa højene

Der var en dreng, de kaldte Grødkristen, for det han var saa graadig, han tjente ved min fader og var da saa stor, han kunde passe kreaturerne. Saa var det en gang i høbjærgningen, de var nede at slaa hø i kjæret, og drengen var med at rive. Saa skulde han gaa op i marken og tage kørerne med sig hjem ved middagstid, og han gaar ogsaa derop, men saa tykte han, det var vel tidlig, og han lagde sig da paa siden af den høj, de kalder Pilhøj, og der falder han i søvn. De havde faaet deres onden, og de havde faaet deres middagssøvn, og de var færdige at tage i marken igjen, ilav klokken var to, og drengen var endnu ikke kommen. Den gang han vaagner nu op og skal have fat i kørerne, da er han helt forstyrret, og som han nu ser sig om, er hele højen overbelagt med ene linned, og saa griber han et lagen, der var saadan paa størrelse som et vuggelagen, der laa ved siden af ham, og det tager han med sig.

Den gang han kommer saa hjem, skulde han jo have noget utak, for det han blev saadan henne med kørerne. Saa siger han til konen, det var Niels Knudsens moder: "Aa, højen var saa belagt i dag med ene linned, den gang a vaagnede", og saa viste han hende det stykke, han havde faaet fat i.

Saa fik han ingen bank, han blev helt fri baade for hug og utak for det sammes skyld.

Niels Knudsens moder beholdt, og det havde hun og var ejer af, til hun døde. Hvad der saa blev af det, ved á ikke.

Dands paa og inde i høje

Der ligger en høj ude paa Restrup Remme norden for Remmegaarden, og der satte a mig paa, lav a var faarehjorde. Det var ruskvejr og om hjemlys dag, saadan lige ved middagstide, og da ser a, der kommer to bitte nogen op af et lille grønt hul lige paa den nordvest side af højen; men der var ellers ikke noget kjendt til andre tider. De tog hverandre ved armen og gav dem til at dandse oven paa højen.

Da de nu havde rendt og spøgt et bitte korn, saa raaber a til en gammel mand, der var hjorde med mig, men lige i tiden vaar gaaet ud efter nogle faar, der gik mellem træerne ude i Restrup Ryde, og vil kalde ad ham, han skal komme og se, for han var ikke ret langt derfra. Alrra ordene var ude af min mund, saa var de to væk, og saa løb a hen til hullet og vilde se, men hullet var dækket, og der var aldrig nogen ting at opdage.

Skiftinger og byttinger

Der var én her nede i Taastrup, de troede var en forbytning, hun saa jo ikke svær pæn ud og kunde ikke snakke, var heller ikke svar stor.

Om natten, naar de andre gik i seng, saa rejste hun sig og laa paa gulvet og legte med deres træsko. Saa raa hun kunde komme ud, saa gik hun hen til en høj tæt ved gaarden, og der laa hun. De havde derfor hende bundet ved kakkelenene. Mandfolk var hun saa meget gal efter, og naar der kom et karlemenneske ind, løb hun hen til den og sprang op ad den og vilde kysse den.

Hugorme og snoge

Min fader fortalte, da han var hjemme i Kare, at der var to karle, der kom hjem fra mønstring, og saa kom de forbi et kroer, strags før de kom til deres hjemstavn. Der var jo flere inde, og de kommer til at svire og bliver noget berusede begge to.

Nu skulde de jo følges ad, og det var saadan om eftermiddagen lidt før aften, de gaar fra kroeret. Saa kommer de igjennem en lille skov eller krat. Da siger den ene til den anden:

"Har du ikke lyst til at se, hvor mange hugorme der er i den her skov"? Jo, det kunde da være skjønt nok, siger den anden. Saa gaar de hen og ser efter et træ, der kunde være passende at kravle op i, saa de kunde der sidde og se ud over hele skoven. Saa siger den soldat, der skulde kalde hugormene frem : "Nu skal du tage og klavre derop, saa højt du kan komme." Ja, det gjorde han ogsaa. Dernæst tager han en gren, og den skriver han en krinds runden omkring sig med, og han staar saa inden i krindsen og begynder at læse. Strags begynder hugormene at samles og kom og lagde deres næser lige paa kredsen, som han havde skrevet. Naa, de bliver ved at samles og samles, og de lagde dem ovenpaa hverandre paa den her krinds, te de laa lige saa højt op som til hans bæltsted.

Det varede længe, før de var forsamlede alle sammen, saa kom der én, og saa kom der en anden, og han kunde ikke vise dem væk igjen, før de var forsamlede alle sammen. Saa raaber han til ham, der sad oppe i træet, og siger om han kunde lade ham vide, hvor langt solen var oppe. Ja, den var nær nede, den var lige nede ved bakken. "Ja, saa raa solen er under bakken, saa ser i mit begravelsessted her", siger han, "og du maa ikke vige fra det sted, du er, inden solen er oppe igjen, ellers bliver dit sted der ogsaa".

Aldrig saa raa solen var nede, saa faldt alle ormene ind paa ham, og saa aad de ham op med rub og stub. Den anden maatte sidde der oppe i træet, til solen kom, og saa raa den var oppe, var de alle sammen forsvundne. Han kunde nu gaa ned og fortælle den anden hans forældre, hvor han havde fundet hans død.

A har set hugormekongen ude i et stort jordfaldent hul i heden. Han var helt hvid, men med en sort streg langs ad ryggen, og ikke stort større end de andre. Der var en hel kongeforsamling.

A har ligget flere gange i det samme hul og sovet min middagssøvn og havde nok lagt mærke til , der var saa mange smaa huller rundt omkring. Hugormene kan synge saa nydelig, og naar de tager halen i munden, kan de løbe hen ad en jævn vej lige saa rask, som en hest kan løbe, og springe lige saa højt i vejret, som en mand er høj.

Dem der spiser af hugormekongen, de kan se inden i et menneske, hvad foster det gaar med, og han gaar som paa aabent vand - Saadan var det med Hals præst.

Lys paa høje o.s.v.

Der staar et lys og brænder neden til Restrup skov (altsaa norden for den) paa et bitte knub høj, der er et bitte korn vesten for skovvejen, som gaar fra landevejen sønder paa, altsaa mellem landevejen og skoven.

Kjæmpegrave

Der ligger en kjæmpe begravet i et trebundet skjel mellem Taastrup og Svendstrup og Frejlev. Dersom han er lige saa lang som graven, er han lang for alvor.

Nedgravede penge, endnu ikke fundne

Der var en karl, der tjente i Nørholm, og til ham kom der én om natten og kaldte paa ham og siger, han skal følge med ham, der var en kjedel med nogle penge i begravet ved den sydøst hjørnestolpe paa laden ved Restrup. Der var nemlig et stykke af laden brækket fra, den havde forhen gaaet længere sønder, saa hjørnestolpen havde staaet noget inde i ladevæggen.

Det var nu om natten, den her kommer og kalder, men karlen turde ikke rejse sig. Anden dags nat kommer han igjen og siger det samme, te der var en skat begravet der og der, og den havde han del i. Dersom karlen vilde følge med, saa skulde de øvrige være hans. Men han turde ikke følge ham. Da kom han tredie nat og kaldte som sædvanlig. Men karlen turde endnu ikke vove det. Saa om morgenen aabenbarer han det for hans husbond, te saadan og saadan var der kommen en tre nætter og havde kaldt paa ham. Saa siger husbonden : "Du var jo en nar, du skulde have rejst dig og fulgt med ham. Du har ingen ting gjort, og han vilde ingen ting gjøre dig, nu kan det være, det er forloren". Karlen hørte ingen ting færd til siden, skikkelsen kom aldrig mere, og altsaa var det forloren, men før havde kjedlen altsaa været der.

I følge med sære mænd og kvinder *(Denne historie har været bragt i Bjergposten nr. 26/2002)*

A var i lære i Nibe ved en farbroder, a havde der, og saa var det lige en tre dage før juleaften, da siger a til ham, den gang a gik af værkstedet om aftenen, og vi skulde gaa hen og spise vor nætter : "A troer, a vil hjem i aften og se til mine forældre i Sønderholm". Nu var det saadan ruskregnvejr, og lidt mørkt var det. "Det er ikke værd", siger han, "for det er sølle vejr, du kan bie til i morgen, saa kan du faa frihed til at gaa". Naa, a havde faaet det i hovedet, og a lod mig ikke snakke for, a vilde hjem. Saa gaar a jo ogsaa, og sildig blev det, klokken blev henad en tier elleve, inden a kom hjem.

Den gang a kommer i Skindbjærg hule, den ligger op efter Binderup Mølle, da er det tilfældet, som a staar der, te der staar en skikkelse ovre i den søndre landevejsgrøft. Saa tænker a ved mig selv: Mon det er en der vil øster paa? for saa kan vi gjøre følgeskab. A gaar hen ad ham, og den gang a saa kommer lige i nærheden af ham, aner det mig saa underligt, det kommer mig for, den var ikke rigtig.

A gik ad stien, men nu gaar a ud ad midtvejen, og strags a var kommen den forbi, saa kommer den op af grøften og gaar ad stien. Den sagde ingen ting til mig, og a sagde heller ingen ting til den, og den kom mig ikke nærmere end paa 3 skridt nær, saa meget var den stadig bagved mig, enten a gik saare eller stille, var den lige nær. A tykte jo det var saa underligt og vilde gjerne dreje hovedet lidt tilbage og se til den. Men jo længere vi gik, jo større den blev.

Vi gaar saadan, til vi kommer til en korsvej oppe ved Videhøj, der kommer en vej og gaar ned til kjæret. Lige den gang a var kommen forbi den, saa vrider skikkelsen fra og gaar ned efter kjærvejen, og da var det allige saadan for mig som et stort vognhjul, der var ild i alle egerne paa, og det satte ned ad vejen, og nisterne de straalte runden omkring. Det var stort til sidst, te a kunde ikke se oven over den - Ja, det har nu altid været spøgeri der i den Skindbjærg Hule.

Kjørende gjenfærd paa veje og marker

Der kommer en vogn med 4 sorte for fra gaden af og kører saa sønden omkring Niels Knudsens gaard og her hen ad mit hus, og saa herfra og op til bjærget. Det stod mig og min fader og Lars Jørgensen, der er død og henne, og saa paa. Vognen var stærkt belæst, for den skolld afladelig, og hestene rykte saa stærkt paa den, men hvad der var paa den, vidste de jo ikke. Lars boede der neden for Bjærget, og han stod netop og skulde hjem. Saa sagde han : "Nu vil a gaa den vej og se, hvad det er for en vogn, der kommer paa den tid af natten" - klokken var imellem 11 og 12 - "og kører derop".

Han gaar bag efter og ser, de holder i grusgraven ved enden af Bjærget, og der var 4 folk paa den. Vi tænkte jo, det var dværgene, der var ved at hente deres sager, men det kan ogsaa have været spøgeri.

Dødningehoveder

Der var en høj nede paa Povl Munks lod, der fandt de tre kjæmper i, da de kast den ud. Povl tog det ene hoved hjem og pudsede det op med blanksværte og satte det under hans bord. Aldrig snarere det var gjort, før han fik uro i huset, og saa maatte han have det op til højen igjen.

Herremænd spøger *(Denne historie har været bragt i Bjergposten nr. 26/2002)*

Der var en forpagter på Restrup, der hed Møller, og han havde tre sønner, der var omtrent paa min størrelse. Vi var da gjerne sammen. En gang havde vi faaet ladekarlen til at lave os nogle runde hjul at trille med, og som vi nu gaar allerbedst om aftenen og leger med dem, saa hører vi, hundene begynder at tude og skringe saa forfærdelig. Da kommer greven (Rosenkrands) i en daglig dragt ind ad den nordre port og gaar op med østre side af laden. A kunde se ham lige saa livagtig, og han var død for mange aar siden. Den gang han kommer lige for os, tager hundene til at tude, og halen imellem benene, og op ad vindelbroen lod de klø.

Han havde en trekantet hat paa og hvide hoser og en henskaan frakke (Livkjole) og en stok i haanden med sølvknap paa og i et par sko og gaa hen til sideporten, og den sprang strags op, og der gik han ind i laden.

Den gang vi saa, han var kommen derind, saa tog hver af drengene flugten og kom hen i deres seng. A skulde og hen i seng, a laa ved staldkarlen i den nordre stald. Der havde vi en brun, uskaan hest, og ligesom a nu lukker den øverste dør op, der var jo to halvdøre, da kommer hesten og springer over døren, og der hænger han, han kunde hverken komme ud eller ind. Han maa jo nok være bleven forskrækket for gjenfærdet og have revet sig løs. A gaar hen og kalder ad staldkarlen og en anden karl og faar dem op, for a kunde jo ikke komme ind. Den gang de kommer nu op, de kunde heller ikke hverken faa den ud eller ind, og de maatte op til herren og have nøglerne til brændehuset, for der var to staaletænger, og saa væltede de døren af hængslerne. Saa blev hesten løs, da de fik døren ned, og a kom ind og i seng.

Møller blev gal over det og gav hver af hans drenge en god liring om morgenen, og saa kom der bud efter mig, og han stod med pisen, da a kom, og a fik ogsaa en rigtig god liring.

Se saadan var den gjenganger skyld i, te vi fik hug alle tre. Siden den tid kunde vi godt gaa i seng i ordentlig tid om aftenen.

Bjærgfolks bryllup, barsel eller begravelse

(Denne historie er fortalt af Kristen Tingholm til Ewald Tang Kristensen)

Duun-Laust i Sønderholm fortæller at han en gang gik fra Restrup Enge og til Sønderholm ad den sti, som fører om ved Troldkirken. Da kom der en nisse omme fra den anden side af højen, og han var i en lang sort kjole og med en bog under armen og gik ind i et hul i højen. Han var af størrelse som et to aars barn. Saa gik Laust hen og saa ind ad hullet, og da kunde han se ind i en stue, og paa en skammel sad der et par smaa folk. Det var nok deres præst, ham med den sorte kjole, og han gik hen foran dem og slog bogen op og gav sig til at læse, men Laust kunde ikke forstaa, hvad han sagde.

Men saa var der een af dem der opdagede Laust, som sad der oppe i hullet og kikkede ned, og de saa nu efter ham alle sammen. Saa lukkede højen sig for ham, og han gik videre.

(Igen er det Lars Hansen Duun der fortæller)

Gjenfærd på forskellige steder (Arbejde i Lader)

A havde været ude i Restrup kjær at slå tag, som vi skulde have at takke med. Vi havde fået det bjærget i land og a kommer med vognen og får det læsset. Da viser det sig, a har slået for meget, og vi kunde ikke kjøre det alt sammen, for vi måtte ikke få uden ét læs. A lader altså noget ligge, og vi kjører hjem med det andet. men så kjører vi efter det sidste sådan klokken henved elleve om aftenen. Da vi nu kjører tilbage, sidder vi oven på læsset, for vi havde jo ikke ret meget på. Som vi nu lige tager gården (Restrup) og kommer vesten for den, da hører vi, det tærsker hele laden igjennem. Vi holder så og vil lytte efter det. Men aldrig så rå vi holder, så holder det op at tærske. Vi kjører da så stille hen til søndre ende af laden, og da går vor vogn op og ned, så til den ene side og så til den anden, og vi troede bestemt, vi havde vælt. Da vi kom til landevejen, var det, ligesom det kylte os til frahånds side. Men om forladelse, nu kunde vi kjøre, og så kjører vi, til vi tager Vandtrangsbakket; der i det svak, for vi kommer op af bakket, der ser vi, der står en sort skikkelse i grøften på søndre side. Så stod hestene stille, men endelig kommer de i gang igjen, og vi får dem hjem og mærker så ikke til mere.

Gjenfærd på forskellige steder (Spøgeri på Vejen)

Min fader kjørte en aften fra Nibe og hjem til Restrup, det var en enspænder og hans egen befordring. Han sad og sang og var så godt tilpas. Da han så kommer forbi Hvidehøje, der ligger nör for vejen, bliver han vippet ud af vognen. Det var, ligesom én tog ham med en arm foran på brystet og en anden bag på ryggen og satte ham lige ned på jorden. Hesten standsede, og han rejste sig så igjen og satte sig op på vognen og kjørte videre.

Om fanden og forbund med ham (Frimurere)

Der var en pige, der havde tjent i flere år hos muremester Jørgensen i Aalborg som husholder, for han var enkemand. Han var tillige bestyrer over frimurerlogen. Samme pige var gode venner med en rebslåersvend, der flere gange havde været med hende, når hun havde været oppe i logen at gjøre rent. Hun var nemlig vant til at varte op der, når der var forsamlinger. Der kommer da bud til Jørgensen en aften, han skal få bordet dækket med knive og gafler, og det skal hun jo så besörge. det kom hende så underligt for, at hun skulde dække med knive og gafler, og der var ingen omtale om, hvad de skulde have at spise; men hun dækker jo da. Jørgensen var jo den, der var den sidste ind, når der var forsamling, og den første ud, og da det lakkede ad klokkeslættet, han skulde på logen, så siger han til pigen, te nu måtte hun have lov til at gå ad byen så og så mange timer, og når de var forbi, skulde hun være hjemme igjen. Hans hus var tæt på logen, og den gang han nu var gået, så går hun bag efter og kikker, for hun ville jo have opdaget, hvem der skal skaffe mad på bordet, som hun havde dækket. Som hun nu står og kikker ind ad nøglehullet, da ser hun hver sidde forved sin tallerken og en tyk pave, der gik op og ned ad gulvet. Ham kjendte hun ikke, men de andre havde hun set flere gange. Så går denier fremmede hen til Jørgensen og siger, te de kunde ikke have deres handel, for der var tilskuere. Det brød Jørgensen sig ikke om, han lagde ingen vægt på den snak. Den fremmede går lidt igjen, og så siger han atter: ”Vi kan ikke have vor handel, der er tilskuere” det hører pigen, og hun kikker gennem nøglehullet det bedste, hun kan, for at se, hvad det er for en fyr. Uden videre kommer han hen og blæser gennem nøglehullet. Lige så rå han har gjort det, kommer der en stor kjødklump og sætter sig i det öje, hun havde kikket med. Se så kunde hun ingen ting mere, for det blev jo siddende, og nu kunde hun gå hjem. Om morgenen, Jørgensen kommer op og kårder på hende og ser, hvordan hun ser ud, så siger han: ”Nå, du har nok været tilskuer i nat” Det kunde hun jo ikke fragå. ”Ja, nu er du uduelig her, nu kan jeg ikke have dig længere” Men nu skulde hun da gå op og tage af bordet, knive, gafler og tallerkener, og hun så sig rundt omkring både på bordet og under bordet, men der var aldrig nogen ting at se af det, de havde spist, andet end tallerkenene, de var overstænket med bløj. Pigen kom derfra, og rebslåersvenden

gik hun glip af for det samme sin skyld, han vilde nu ikke have hende, sådan som hun nu så ud, og kunde ikke lide pigen siden.

Om fanden og forbund med ham (Frimurere)

Her nede i Dal var der en gårdmand, de kaldte Kræn Hægtemager, han sad i små kår og kørte med skudtørv sådan til kjøbstad. Det var små kræmmerlæs, han kørte med, der var jo ikke ret meget på vognen. En morgen helt tidlig kører han til Ålborg med et læs, og da kommer der én til ham og spørger ham, om han vil ikke lade sig leje til Ålborg. Nej, det kunde han ikke, for han havde læs på og kunde ikke have mere på vognen. Den var smal, og der var nok på den efter det, den var. Så siger denier fremmede: “Ja, du kan jo smide tørvne af, a vil give dig en hattepuld fuld af penge for at kjøre med mig”. Det tykte Kræn Hægtemager da kunde lade sig høre, han trængte hårdt til pengene, og så læssede han tørvne af og lagde dem på marken, og den anden kommer op at age. Den gang han kommer så til Kilden med ham, så siger den fremmede: “Nu behøver a dig ikke længere, nu må du være fri” og den anden står af og manden får det, der var ham lovet. Der i Kilden boede den første frimurer her i egnen, og det var netop i den første tid, da det her frimurervæsen blev anlagt, så folk mente da, det var den Slemme selv, han havde haft oppe. Angaaendes det, han var i betryk både for fødekorn og til sæden, så går han nu hen og køber ind både tærekorn og sædekorn og tager med sig hjem. Den gang, han nu kommer hjem, bliver konen jo forskrækket, hun vidste han havde ikke flere penge end dem, han fik for tørvne, og nu havde han gjort sådant indkjøb. Så vilde hun have at vide, hvad det var for penge. Ja, han havde haft en hyre: “A lod mig leje til at kjøre for en mand til Ålborg, og tørvne læssede a af og lagde på vejen” Efter den tid lykkedes det så godt for ham, og han blev en velhavende mand.

Om fanden og forbund med ham (Hentet af Fanden)

Grev Rosenkrants her på Restrup vilde have forgivet kongen. Herremændene var nemlig forsamlede for at lægge råd op imod ham, og det blev da bestemt, at han skulde forgives. Så skulde de drage stak om, hvem der skulde gjøre det, og loddet faldt på greven. Giften blev blandet i en kop kaffe, og den satte han til kongen. Men så var tjeneren eller hofnarren bleven opmærksom på det, og han giver kongen et skub. Så skyder han koppen fra sig hen til Rosenkrants og tager hans kop i stedet. Nu måtte greven selv drikke giften. Lige så såre han havde drukket, befalede han kusken at spænde for og kjøre alt hvad han kunde. Han nåede da at komme lige her til gården og ind i borggården, men døde i porten og var væk med det samme. Andre siger, at han kom ind og efterså alle sagerne og husene og stuerne først. Efter sagnet skal hans lig være kjørt ud af gården med fire sorte heste for, og da de kom her nede i det svak neden for Vandtrang, der standsede hestene, og så kom der tre ravne og fløj ned på kistelåget og tog det af og rev hjertet ud af ham, og så kunde kusken kjøre igjen. Han ligger også i hans kiste uden hjerte.

Om fanden og forbund med ham (At blive skilt ved Cyprianus)

Der boede en mand her oppe på Vandtrangs bakker, der hed Per Væver, og han kom så uheldig af sted. Han kom på en auktion og købte en hel del bøger, og der iblandt var Cepriānus. Den får han jo attrå til at læse i, og han læser jo den Slemme til sig, men han forstod ikke at læse ham fra sig igjen, og han kunde ikke blive skilt ved ham på nogen måde. Den Slemme mødte hver aften og lå under deres kakkellovn som en stor sort ringhalset hund. Så vilde han endda af med bogen, men kunde heller ikke blive skilt ved den. Han går ud norden for huset i skjellet mellem Restrup mark og Sønderholm mark og vil grave til vand for at kyller bogen deri. Da han var kommen så langt ned, te han havde gravet en 60 alen, og havde arbejdet både nætter og dage, men endnu uden at komme til vand, så går han ind og henter bogen og kyller den ned til bunden, og så arbejder han igjen både nætter og dage og fylder brønden helt og holden, for han tør ikke gå derfra, da det gjælder for ham at blive skilt ved den. Men da han så er færdig med at kaste kjelden til og kommer ind i hans hus, da ligger bogen på bordet. Så lader han hans kone ilde ovnen tre gange, og så kyller han bogen ind i den gloende ild og stopper munden for ovnen og kommer ind igjen. Da var det det samme. Bogen lå lige godt på bordet. Manden bliver da så rasendes, at han gik helt fra forstanden. Hunden den mødte

hver aften, og så lå han og skreg og råbte på Fanden hele tiden. Kone og børn kunde ikke styre ham, og nogle folk gik da derop og holdt vagt ved ham om natten. Men så blev det jo såent stilt an, te de skulde hen til Rold med ham til en klog kone, eller mand var det vel. De skulde kjøre med ham om natten, og manden i den norderste gård her han var stærk kjørende med to svære sorte heste, og han bliver så ordret til at kjøre med ham hen til Per Damborg. Min fader var høstmand i den gård om høslæt og kornbjærgning, og så siger Kræn rytter til ham, om han vil kjøre med den her gale mand. jo, det kunde han godt. Om aftenen de fået deres nætter, så spænder han hestene for, og der kommer to mænd til med ham derop. De tog så Per Væver og bandt både hænder og fødder på ham og lagde ham bagi vognen ligesom en kalv. Se så kjører de. De to mænd fulgte ikke med, de var blot gået med til huset for at binde ham. Min fader var altså ene med ham. Den gang de kommer så i det svak øst for stedet, da står hestene stille, min fader kunde aldrig få dem af stedet. Han vidste nu aldrig, hvad han skulde gjøre. Så går han hen foran øgene, tager hovedlaget af det frahånds øg og ser ind igjennem det. Da ser han, der sidder en person bag på vognkurven, og den var ham for tung. Han lægger hovedlaget på øgene igjen og tager så hans kniv op af hans lomme, lukker den op og hugger den fast i stjærten. Derefter sætter han sig på vognen, og nu kunde han kjøre; så faldt herren af. Han kommer godt nok hen imellem Svenstrup og Ljerre (Leere), der er en dal, a kan ikke huske navn på. Det var jo bleven ud på natten. Da kommer der tre uskår heste med en bjælde på hver, men han kunde ikke se, de havde noget på hoved nogen af dem. Til vognen kunde de jo ikke komme for kniven, men så sprang de runden omkring den, og øgene blev jo forskrækkede, dem døvede han hårhed med at styre. Den gang han mærkede nu, de kunde ingen bugt få med ham, kjørte han godt nok, til han kom til Rold. Men det gjaldt for ham om at komme dér, inden solen kom. Per Væver lå i vognen og hvælte og råbte på Fanden hele tiden, men da Per Damborg kom til ham, så læste han ham i ro, og så kjørte min fader hjem med ham igjen. Det gik godt nok med hjemrejsen. Han var nok fra forstanden, men hunden var nu borte og kom ikke mere. Men så kom der et gloende hjul og rendte runden omkring huset hver aften. Så levede Per Væver ikke så skrækkelig længe efter, og da han var død, så måtte kone og børn sælge huset og flytte af det. Det blev så brækket ned og flyttet, og det samme hus står for resten endnu nede i Restrup have, det er det gartneren boer i.

Om fanden og forbund med ham (Fanden som medspiller)

Nu skal a fortælle en sandfærdig historie, for ham, a er opkaldt efter, han var med i spillet. I *den røde smedje*, der ligger lige uden for Uslev (Vogslev) bom, der samledes alle svendene fra Nibe hver Løverdag aften, og så sad de der til Mandag morgen. Så var det også en aften, da var der en del forsamlede og spillede kort og nogle tilskuere. En af dem var så ude at pisse, og da står der en fremmed person uden for døren. Så siger svenden til ham, om han havde ikke lyst til at ville ind og have et spil kort med dem. Jo, det var han villig til. Straks han kommer ind, er han i kortspillet. Penge restede han ikke, og han vandt bestandig. den gang de havde spillet en tid, så bliver kortene gale, de kom til at reste for mange klører. Klørerne faldt nemlig fra ham, eftersom han fik dem i hånden; han kunde ikke holde ved dem. Så var der en provst i Nibe, han havde en søn, der var med i kortspillet også, og så en gang, han ser, der ligger så mange klører ved den fremmedes fødder, bukker han sig ned for at samle dem op, og da ser han, te klørerne de gik ud igjennem støvlerne på ham. Han bliver da forskrækket og beder så én tage hans kort, han skulde ud at pisse. Imidlertid går han hjem til faderen og fortæller ham det. Så siger faderen, han vidste nok, hvordan det hang sammen der, og nu skulde han nok komme derhen. Sønnen vilde nu have blevet hjemme, men det vilde faderen ikke, han skulde med, “for det er en bøjen gjæst, og han vil have en med sig, lige så rå kan det træffe dig som en anden” Så laver faderen sig til og følger med ham derhen. Den gang han kommer så ind, så siger han, det gjør præsten : “Sidder du her, dit skarn?” Ja, han var en bøjen gjæst. “Ja, du skal ud”, siger provsten. Så vilde han ud, som han var kommen ind. “Ja, jeg skal nok sige dig, hvor du skal ud.” Så siger Fanden igjen, at han var ikke ræd. “Det ved jeg nok, dit skarn” Ja, han havde stjålet et brød fra en kurvekone på Randers gade, da han var i lære. “Det var af min store nød og trang” sagde provsten, “for jeg var sulten” Så tog han i hans frakkeærme - det var den gang de havde opslager på frakkerne - der tog han en sølvenligskilling og smed i flabet på ham. “Der har du betaling, dit skarn” Så går han hen, det gjør præsten, og tager en nål og prikker hul i

vinduesblyet i et kors, for det var jo den tid, vinduerne var indlagt i bly. Det var et lille hul, han måtte ud af, og der blev sådan en dunst derinde og sådan en tåge, te de kunde ikke se hinanden, og lyset blev slukt. Den gang han var så kommen ud, så råbte han, te skyerne svarte ham, te han vilde have noget med sig, han var en bøjen gjæst. Da tager præsten igjen ordet og siger : “Vil du have nogen ting, dit skarn, så kan du tage bindehunden i lænken” Han tog så også både hund og lænke og samt og fløj i luften med. Den gang det var nu forbi, og lyset var tændt igjen, så siger provsten, te nu skulde de én for én, alle dem, der havde været med i kortspillet, følge med ham ind i et kammer, og dér læste han således for dem, te de græd alle sammen, te de var pisket. Se så kunde de tage hjem enhver til sit, og siden kom de aldrig i den røde smedje at spille kort mere.

Om fanden og forbund med ham (Indhegning af jord ved Fandens hjælp)

Gabriel Gyldenstjerne måtte have lov til at få det ejendom, han kunde ride ind på tre timer, og så red han på en 3-års plag både over marker og diger, kort sagt det hele. Kjæret var ikke en gang til at gå igjennem, men han red lige godt, og alt det, der er til gården, har han indredet. Den gang han kom tilbage igjen, kom han et kvarters tid for tidlig, og så vilde han have været af sted igjen. Men så sagde de til ham : “Gabriel, Gabriel, du gaber for vidt”, og så kom han ikke af sted anden gang. Han lå begravet under altergulvet i Sønderholm kirke, men hans begravelse blev opkast for nogle år siden.

Om fanden og forbund med ham (Dragedukker, spiritusser, vekseldaler m.m.)

Niels Knudsens moder havde én, der samlede penge til hende. A har bygget tre stenhuse for hende, og det var en underlig kone. Der kunde aldrig ligge en sten om aftenen, og om morgenen var der endda nok på pladsen, og nogle af dem var så store, te to heste kunde ikke trække dem. Ja, hun havde hjælper til sig og var sløvere, end folk skulde tro.

Kloge mænd og koner og deres bedrifter. (løsningsstenen. At blæse låse op m.m.)

Mig og så to til, Jens og Klemmen, de var begge to her fra byen, vi var gået en sankt Hans aften for at få noget bregnefrø oppe i Restrup skov. Vi skulde være der akkurat kl. 12, men så blev vi forjaget, for avditørens sønner så os. De var gået op for at se til skovfogdens kone, og så blev det for sent for os. Så gik vi til blus oven på den tur. Bregnefrø kan gå gennem ni lag papir, men det sidste (det tiende) lag skal de tage det på. Så rå de har det enten i en skohæl eller støvlehæl eller under deres tunge, så er de usynlige.

Kloge mænd og koner og deres bedrifter. (løsningsstenen. At blæse låse op m.m.)

De skal passe på det første æg, ravnene de gjør i reden, og skrive et kors på det. det første æg bliver også først udruget, og så snart det æg sprækker, og ungen kommer ud, så må de passe at være til rede og tage den og hænge i en tråd lige oven over redet. Så flyver ravnen hen og henter en *Stensurt* og putter den i næbbet af ungen. Så er den usynlig. Den, der har hængt ungen op, skal så klavre op og føle sig for, hvor han har hungen den, og se at få fat i hovedet, for den er jo usynlig nu, og tage urten ud. Så såre den er ude, kan han jo se ungen igjen. En snedkersvend tjente på en stor gård her ude ved *Randers*, og ham skaffede min fader sådan en sten. Svenden havde jo sagt ham, hvordan han skulde bære sig æd. Den snedkersvend var kjæreste med en pige, og der var en anden, der også vilde være kjæreste med hende. Han havde flere gange været efter og vilde have banket ham, men det havde han ikke fået held til. Den gang han havde nu fået fat i stensurten, så gik han hen til en legestue, der var, og tog den her sten under hans tunge, og så blev han usynlig. Den anden, der vilde være gode venner med pigen, rendte og dandste med hende, men så render snedkersvenden hen og træder ham i hælene, det kunde han jo gjøre, så ingen kunde se det. Han vender sig omkring og slår hans bagmand én på hovedet, for han troede jo, det var ham, der slog ham. Så bliver han jo gal, og der kommer et helt slagsmål ud af det. Men bagmanden var jo uskyldig, og de andre holdt med ham, så han, der slog, fik ryggen banket fuld. Det kunde snedkeren jo se, uden at nogen kunde se ham, se så fik han hævn på den anden. Snedkersvenden gav min fader to rigsdaler for det stykke arbejde, og så betalte han alle de lommeklæder, han slidte op, hver gang han gik op i træet til

ravnens rede. Han klavrede nemlig op i træet på den måde, at han slog et lommeklæde omkring træet og holdt i enderne af det med hænderne, hver ende med sin hånd, og så satte han knæerne imod forpå træet og flyttede så lommeklædet op ad efterhånden. det kunde nemlig ikke skride, og på den måde kom han op i træet.

Det var så den sidste af Lars Hansen Duuns historier til Ewald Tang Kristensen – og nu tilbage til Lars' og Elses liv og levned.

En side af Lars og Else, som vi ikke tidligere er stødt på, blev afsløret i en notits i en journal for Sønderholm Frejlev landkommune. Notitsen er indført under datoen d. 22. januar 1884 – Sag nr. 4 – Aalborg Fattigvæsens Udvalg, at det har sat Frederikke Antonette Jensen 8½ Aar gammel i Pleje hos Lars Hansen Dun i Sønderholm. Ved folketællingen i 1880 havde Lars og Else også et plejebarn, men det var samtidig deres barnebarn, Det er tilsyneladende første gang at de har et udefrakommende barn i pleje. Om det var for pengenes skyld eller andet, det melder historien intet om.

Selvom Lars og Else ikke ejede grunden hvorpå deres hus stod, så kan skøde og panteprotokollerne alligevel give nogle vigtige informationer. I 1889, d. 5. marts blev hele matrikel 40b, hvorpå Lars og Else boede, solgt fra N.C. Hansen til Hans Chr. Nielsen, og i skødet står følgende: ”med det paa Matrikel No 40b Hus som Kjøberen beboer, saavelsom den Bygning der fortiden bebos af Lars Hansen Duun.....”

Året efter var der atter en folketælling. D. 1. februar 1890 i Sønderholm by og sogn – Huseier, i selv samme hus som netop er omtalt i skøde og panteprotokollen.

Lars Hansen Duun, Mand, 74 aar, gift, Lutheraner, født i Sønderholm, Husfader, huseier.

Else Børster Pouelsen, Kvinde, 58 Aar, gift, Lutheraner, født paa Læsø, Husmoder

Elsine Albine Laurine Larsen, kvinde, 11 aar, ugift, Lutheraner, født i Sønderholm, Pleiebarn (og barnebarn)

Lars kom jo uheldigt af sted fra Læsø i 1877, som beskrevet i straffesagen imod han i 1878. Men den trækker stadig tråde, for nu vil Lars åbenbart slippe ud af dens klør: I Sogneraadets forhandlingsprotokol for Sønderholm sogn d. 10. August 1891 ses følgende:

”Herredsfogden i Nibe fremsendt til Sogneraadets Erklæring andragende fra Lars Hansen Duun i Sønderholm, om æresopreisning for een ham afsonet Straf for udlovlig omgang med Hittegods i Aaret 1878. Sogneraadet Vedtog at give denne Ansøgning følgende paategning:

I de mange Aar Ansøgeren Arbeidsmand Lars Hansen Duun har boet her i Kommunen har ført en hæderligt og udlastelig Vandel hvorfor Sogneraadet tillader sig underdanigst at give ham den bedste anbefaling”.

I Sogneraadets forhandlingsprotokol for Sønderholm sogn d. 18. december 1891 ses følgende:

”Fra Husmand Lars Hansen Duun er fremkommen Begjæring om Alderdomsunderstøttelse, det vedtoges at yde ham og Hustrue saalænge Forholdene i Hjemmet er uforandrede en Understøttelse af 80 Kr. aarlig regnet fra 18. December d.A.

De næste par år må været gået på bedst mulig måde for Lars og Else, for vi skal frem til december 1893 før der atter er nyt:

I Sogneraadets forhandlingsprotokol for Sønderholm sogn d. 14. december 1893 ses følgende:

Huusmand Lars Hansen Duun af Sønderholm fremkom med Begjæring om forhøjet

Alderdomsunderstøttelse, det vedtoges at tilstaa Andrageren et tillæg af 70 Kr. i alt 150 kr.

Igen går der nogle år før der atter er nyt, og det drejer sig igen om en ønsket forhøjelse at alderdomsunderstøttelsen:

D. 1. maj 1899 kom det næste andragende fra Lars Hansen Duun til Sognerådet:

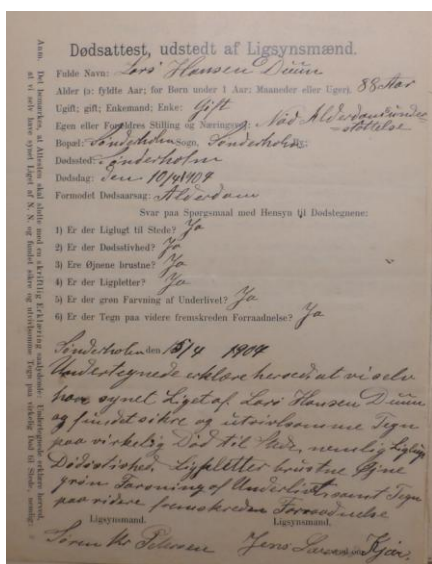
”Fra Lars Hansen Duun i Sønderholm var fremlagt et Andragende om forhøiet Alderdoms-understøttelse, der hidtil har udgjort 150 Kr. aarlig og Paagjeldende Andrager nu om 250 Kr. – Da Sognerådet ifølge Mandens høje Alder fandt Andragendet begrundet og vedtog at yde et Tillæg af 50 Kr., altsaa 200 Kr. aarlig fra d. 1. Juli d.a. at regne”

Ved folketællingen i 1901 i Sønderholm sogn og by. Et hus, som ejes af Lars Hansen Duun:

Lars Hansen Duhn, mand, født 14/6 1815, gift, medlem af folkekirken, født i Sønderholm, Bedstefader, Alderdomsunderstøttelse, 2 levende børn i ægteskabet, 5 døde børn i ægteskabet, Hvilket Aar indgaaet Egteskab: kjendes ikke.

Else Hansen Duhn, kvinde, født 29/6 1831, gift, medlem af folkekirken, født på Læsø Hjørring Amt, Sidste bopæl før tilflytningen: Læsø, Bedstemoder, Alderdomsunderstøttelse, Hvilket Aar har taget fast Bopæl i Sognet: kjendes ikke.

Kristian Marius Jensen, mand, født 18/11 1874, gift, medlem af folkekirken, født i Gjørums Sogn, tog ophold i sognet i 1897, sidste Bopæl før tilflytningen: Bangsbo sogn, Husfader, Daglejer ved Agerbrug. Indgået ægteskab aar 1900, 1 levende barn i ægteskabet.

Elsesine Albine Laurine Jensen, kvinde, født 17/12 1878, gift, medlem af folkekirken, født i Sønderholm, Husmoder
Else Marie Jensen, kvinde, født 8/8 1900, ugift, medlem af folkekirken, født i Sønderholm, Barn.

D. 15. december 1902 ses i sognerådets forhandlingsprotokol at Lars Hansen Duun atter søger om en højere understøttelse: Fra Lars Hansen Duun fremlagdes Begjæring om forhøiet Alderdomsunderstøttelse, den hidtidige har bestaaet af 200 Kr. Paa Grund af Alderdom og Svaghed fandt Sogneraadet Andragenet begrundet vedtages det at tildele Andrageren 225 Kr. fra d. 1. Januar 1903 at regne.

Lars Hansen Duun døde d. 10. april 1904, og blev begravet på Sønderholm kirkegård d. 17. april. Han blev næsten 89 år gammel.

Her ses dødsattesten fra Nibe Lægedistrikt

I Sognerådets forhandlingsprotokol fra d. 18. maj 1904, kort efter Lars's død, ses følgende: Fra Enke Else Hansen Duhn af Sønderholm var der Indkommen en Andragende om Understøttelse, der bevilges 125 Kr. aarlig, regnet fra 1st April.

D. 3. december 1904 blev der udstedt en panteobligation i matrikel nr. 40b, hvori Else stadig bor efter at Lars er død. At Else stadig bor deri ses af Panteobligationen hvori der står: ”Det bemærkes, at der den 2 Februar 1878 er læst Lejecontract til Lars Hansen Dun paa et Stykke Jord..... Lejemålet er stadig gældende, og har været det ubrudt siden d. 27 januar (læst 2. februar) 1878.

D. 19. april 1905 var der kommet et andragende fra Else om forhøjelse af understøttelsen: Fra Enke Else Hansen Duhn af Sønderholm var indkommen til Sogneraadet hvori hun androg Sogneraadet om at forhøje hendes Alderdomsbegjæring, hidtil har bestaaet af 125 Kr. aarlig. Det vedtoges at tilstaae nævnte Andragerinde 150 Kr. fra den 1st April 1905 at regne.

Allerede d. 17. maj samme år, var der atter et andragende fra Else:

Et Alderdoms Skema var Indkommen til Sogneraadet, hvori nævnte Ansøger Enke Else Hansen Duun forlanger hendes Alderdomsunderstøttelse der hidtil har bestaaet af 150 Kr. Aarlig. Det vedtoges at tilstaae nævnte Enke en understøttelse af 175 Kr. Aarlig fra den 1ste Maj 1905 at regne.

Her ses Else ved folketællingen d. 1. februar 1906 i Sønderholm sogn og by - Hus:
Else Hansen Duun, kvinde, født 29/7 1831, Enke, Husmoder, Alderdomsunderstøttelse.
Anders Chr. Cilius Christensen, mand, født 13/9 1873, gift, Husfader, Daglejer.
Frederike Anthomine Christensen, kvinde, født 30/7 1875, gift, Husmoder
Ane Kristine Christensen, kvinde, født 29/4 1900, ugift, Barn.

I 1907, d. 7. september, blev der atter udstedt en panteobligation, hvor i står: "Retsanmærkning om en Lejekontrakt frafaldes" hvilket betyder, at lejekontrakten stadig er igangværende, og at Else stadig bor i Huset.

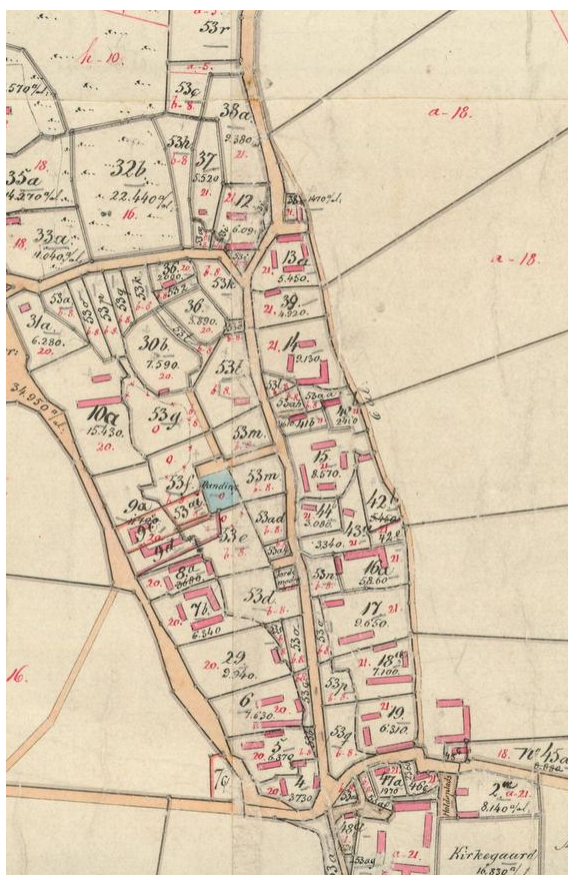
D. 7. april 1909 ses følgende indført i sognerådets forhandlingsprotokol:

Det vedtoges at Duhn Else har Ret til Benyttelse af Fattighushaven for 2 Kr.

Grunden til at Else lejede fattighusets have er på den ene side at fattigvæsenet ikke selv bruger den længere, og på den anden side, at Else må have set en mulighed for at dyrke nogle fornødenheder til sin daglige kost. Men selv med lidt ekstra fra haven, så var det ikke nok til at Else kunne klare dagen og vejen, for d. 18. april 1910 bad Else atter om at få sin understøttelse sat op. I

Forhandlingsprotokollen står der:

"Andragende fra Else Hansen Duun af Sønderholm og Forhøjelse af Alderdomsunderstøttelse. Det vedtoges at give hende 18 Kr. pr. Maaned fra 1 April dette Aar."

I Aalborg Byfogeds dødsanmeldelsesprotokol står der følgende: Arbejdsmand Lars Hansen Duhns Enke, Else Hansen Duhn, f. Byrsted, 82 Aar gl. død 4. juli 1913, og anmeldt d, 5, juli. Den afdødes Bopæl, Arvinger m.m.: Louisegade 1 Kj. Død paa Kommunehospitalet. 2 myndige Børn, Svigerdatteren. Anmelder P. Larsen. Anmærkning: Intet.

Kurt Dahl, Svenstrup – Maj 2017.